

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Agrární obchod zemí Evropské unie ve vztahu k zemím

Východoafrického společenství

Kristýna Jirásková

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kristýna Jirásková

Provoz a ekonomika

Název práce

Agrární obchod zemí Evropské unie ve vztahu k zemím Východoafrického společenství

Název anglicky

EU's agrarian foreign trade in relation to Eastern Africa Community

Cíle práce

Práce analyzuje komoditní a teritoriální strukturu agrárního obchodu zemí EU (s důrazem na Českou republiku) ve vztahu k Východoafrickému společenství. Identifikována je teritoriální struktura a komoditní struktura vzájemného obchodu. Ve vztahu ke komoditní struktúře jsou identifikovány prostřednictvím metody "product mapping" jednotlivé segmenty vzájemného obchodu dle míry jejich perspektivity. Dále jsou rovněž specifikovány významné faktory ovlivňující vzájemnou obchodní výměnu. V neposlední řadě je specifikována distribuce komparativních výhod na bilaterální úrovni.

Metodika

- 1) Specifikace cílů bakalářské práce
- 2) Vymezení teoretického zázemí, včetně literární rešerše vztahující se k vymezeným cílům
- 3) Sběr datových údajů sekundárního charakteru
- 4) Zpracování kvalitativní a kvantitativní analýzy
- 5) Vymezení nejvýznamnějších výsledků plynoucích z analýzy a jejich následná diskuse
- 6) Formulování závěrů vztahujících se k cílům bakalářské práce

Doporučený rozsah práce

50 – 60 stran

Klíčová slova

Evropská unie, východní Afrika, agrární obchod, vývoj, hodnota, struktura, konkurenceschopnost

Doporučené zdroje informací

Kabatabaazi, W. The EU-East African Community Economic Partnership Agreement. LAP Lambert Academic Publishing, 2010 ISBN 10: 3843357242

OBSTFELD, M. – KRUGMAN, P R. International economics : theory and policy. Boston: Pearson Addison-Wesley, 2009. ISBN 978-0-321-49304-0.

POHLOVÁ, K. – ŘÍHOVÁ, B. Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2014/Agrarian foreign trade yearbook 2014: informační studie. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2015. ISBN 978-80-7271-215-1

SMUTKA, L. et al. World agricultural production, consumption and trade development – selected problems : (position of the European Union in the global agricultural market). Prague: Powerprint, 2012. ISBN 978-80-87415-45-0.

SVATOŠ, M. – BENEŠ, V. – RUŽIČKA, K. – ŠUBRT, M. – SMUTKA, L. et al. Zahraniční obchod – teorie a praxe . Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, 368s. ISBN 978-80-247-2708-0.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 21. 3. 2016

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 3. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Agrární obchod zemí Evropské unie ve vztahu k zemím Východoafrického společenství" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Ing. Luboši Smutkovi, Ph.D. za jeho odbornou, obětavou pomoc a cenné rady, které mi poskytl během přípravy bakalářské práce.

Agrární obchod zemí Evropské unie ve vztahu k zemím Východoafrického společenství

Abstrakt

Tato práce byla vypracována se záměrem seznámit se s problematikou agrárního obchodu mezi Evropskou unií, s důrazem na Českou republiku, ve vztahu k zemím Východoafrického společenství. Analytická část se opírá o teoretické poznatky vycházející z odborné literatury, článků a rozhovorů na dané téma a spolu s teoretickou částí definuje a analyzuje teritoriální a komoditní strukturu počínaje rokem 2005 po rok 2015. Ve vztahu ke komoditní struktuře jsou identifikovány jednotlivé segmenty vzájemného obchodu dle míry jejich perspektivity. Dále jsou specifikovány faktory ovlivňující tento obchod a komparativní výhody na bilaterální úrovni.

Ve sledovaném období vykazuje většina hodnot rostoucí trend AZO, i přestože se potýká s ekonomickými, politickými a technologickými problémy. Analýzou teritoriální struktury byly identifikovány největší obchodní partneři – ze strany EU, bývalé supervelmoci a ze strany EAC státy s nejstabilnějším politickým a ekonomickým systémem. Mezi významné komoditní agregace na základě jejich perspektivity patří ze strany EU – obiloviny, nápoje a lihoviny, ze strany ČR jsou to živá zvířata a rostlinné šťávy a výtažky, pro EAC je to káva a ovoce.

Klíčová slova: agrární obchod, mezinárodní obchod, Evropská Unie, Východoafrické společenství, komoditní struktura, Česká republika, východní Afrika, celní unie, společný trh, vývoj, struktura, konkurenceschopnost.

Agricultural trade of the European Union with the countries of the East African Community

Summary

This thesis was written with the aim of getting acquainted with the problematics of the agrarian trade between the European Union, with emphasis on the Czech Republic, in relation to the countries of the East African Community. The analytical part is based on the theoretical knowledge founded in specialized literature, expert articles and interviews on the topic; and together with the theoretical part it defines and analyses the territorial and commodity structure from 2005 until 2015. In a relation to the commodity structure, the individual segments of mutual trade are identified according to the degree of their potential. Furthermore, the factors influencing this trade and the comparative advantages at the bilateral level are specified.

In the period under review, most values show a growing trend in AZO, even though they face economic, political and technological problems. By analysing the territorial structure, the largest trading partners were identified - the EU, the former superpowers, and the EAC states with the most stable political and economic system. Among the important commodity aggregations from the EU, based on their potential are cereals, beverages and spirits, from the Czech Republic live animals, vegetable juices and extracts from the EAC, coffee and fruits.

Keywords: agricultural trade, international trade, the European Union, the East African Community, the Czech Republic, East Africa, customs union, common market, development, structure and competitiveness.

Obsah

Seznam grafů.....	5
Seznam tabulek	5
Seznam příloh.....	6
1 Úvod.....	8
2 Cíl práce a metodika	10
2.1 Cíl práce	10
2.2 Metodika	10
2.2.1 Použitá literatura a ostatní prameny.....	14
Teoretická východiska.....	17
2.3 Postavení agrárního obchodu v kontextu EU a EAC.....	17
2.3.1 Smluvní vztahy a politické nástroje upravující AZO v rámci EU.....	19
2.3.2 Dopad členství v EAC na AZO v kontextu EU	21
2.3.3 Nepřímý vliv a podpora agrárního obchodu EAC	22
2.4 Komoditní struktura AZO mezi EU (ČR) ve vztahu k EAC	23
2.5 Teritoriální struktura bilaterálního agrárního obchodu	24
2.5.1 Teritoriální struktura v kontextu AZO ČR a EAC.....	25
2.6 Faktory ovlivňující vzájemný obchod.....	25
2.6.1 Politické faktory.....	25
2.6.2 Ekonomické faktory.....	26
2.6.3 Geografické a historické faktory.....	26
2.6.4 Sociální faktory.....	26
2.7 Distribuce komparativních výhod a úskalí na bilaterální úrovni	26
2.7.1 Výhody bilaterálního agrárního obchodu	27
2.7.2 Úskalí bilaterálního agrárního obchodu	28
3 Vlastní práce	32
3.1 Analýza teritoriální struktury deskriptivní metodou	32
3.1.1 Teritoriální struktura AZO EU ve vztahu k EAC	32
3.1.2 Teritoriální struktura AZO ČR ve vztahu k EAC	35
3.2 Analýza komoditní struktury deskriptivní metodou	39

3.2.1	Komoditní struktura AZO EU ve vztahu k EAC.....	39
3.2.2	Komoditní struktura AZO ČR ve vztahu k EAC.....	43
3.3	Analýza metodou „product mapping“.....	47
3.3.1	Analýza komparativní výhody na základě LFI.....	47
3.3.2	Analýza specializace prostřednictvím TBI.....	49
3.3.3	„Product mapping“ za rok 2005 regionu EU ve vztahu k EAC.....	51
3.3.4	„Product mapping“ za rok 2010 regionu EU ve vztahu k EAC.....	52
3.3.5	„Product mapping“ za rok 2015 regionu EU ve vztahu k EAC.....	53
3.4	Analýza metodou „product mapping“ se zaměřením na ČR.....	54
3.4.1	Analýza komparativní výhody na základě LFI.....	54
3.4.2	Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu.....	55
3.4.3	„Product mapping“ za rok 2005 regionu ČR ve vztahu k EAC.....	57
3.5	„Product mapping“ za rok 2010 regionu ČR ve vztahu k EAC.....	58
3.6	„Product mapping“ za rok 2015 regionu ČR ve vztahu k EAC.....	59
4	Výsledky a diskuse	60
4.1	Teritoriální struktura	60
4.2	Komoditní struktura	60
4.3	„Product mapping“	61
4.3.1	„Product mapping,, – analýza vývoje hodnot regionů EU a EAC.....	61
4.3.2	„Product mapping“ – analýza vývoje hodnot regionů ČR a EAC.....	62
4.3.3	„Product mapping“ – diskuze výsledků.....	63
4.4	Specifikace faktorů ovlivňujících AZO	64
4.5	Specifikace distribuce komparativních výhod na bilaterální úrovni.....	64
	Závěr	65
	5 Seznam použitých zdrojů	67
	6 Přílohy	70

Seznam grafů

Graf 1: Celkový export z EU	18
Graf 2 Meziroční tempo růstu importu a exportu	19
Graf 3: Objem vývozu a dovozu z Východoafrické komunity do EU v letech 2014-2016.	21
Graf 4: Vývoj komparativně výhodných komoditních agregací	49
Graf 5: „Product mapping“ za rok 2005 regionu EU ve vztahu k EAC	51
Graf 6: „Product mapping“ za rok 2010 regionu EU ve vztahu k EAC	52
Graf 7: „Product mapping“ za rok 2015 regionu EU ve vztahu k EAC	53
Graf 8: Vývoj komparativně výhodných kapitol komodit.....	55
Graf 9: „Product mapping“ za rok 2005 regionu ČR ve vztahu k EAC	57
Graf 10: „Product mapping“ za rok 2010 regionu ČR ve vztahu k EAC	58
Graf 11: „Product mapping“ za rok 2015 regionu ČR ve vztahu k EAC	59

Seznam tabulek

Tabulka 1: „Product mapping“	12
Tabulka 2: Komoditní agregace.....	14
Tabulka 3: Teritoriální struktura - export z EU do EAC (Burundi, Jižní Súdán, Keňa)	32
Tabulka 4: Teritoriální struktura - export z EU do EAC (Rwanda, Tanzanie, Uganda)	33
Tabulka 5: Teritoriální struktura - import do EU z EAC (Rwanda, Tanzanie, Uganda).....	33
Tabulka 6: Teritoriální struktura - import do EU z EAC (Rwanda, Tanzanie, Uganda).....	34
Tabulka 7: Teritoriální struktura - EU jako region, EAC jako jednotlivé státy.....	35
Tabulka 8: Teritoriální struktura – import do ČR z EAC	36
Tabulka 9: Teritoriální struktura - export z ČR do EAC	37

Tabulka 10: Agrární obchod mezi ČR a EAC	38
Tabulka 11 Komoditní struktura exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC	40
Tabulka 12: Analýza komoditní struktury exportu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC	41
Tabulka 13: Analýza komoditní struktury importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC	42
Tabulka 14: Souhrn komoditní struktury exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC	43
Tabulka 15: Komoditní struktura exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC	44
Tabulka 16: Analýza komoditní struktury exportu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC	45
Tabulka 17: Analýza komoditní struktury importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC	46
Tabulka 18: Souhrn komoditní struktury exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC	47
Tabulka 19: Analýza konkurenceschopnosti na základě LFI	48
Tabulka 20: Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu	50
Tabulka 21: Analýza komparativní výhody na základě LFI – zaměření na ČR.....	54
Tabulka 22: Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu –zaměření na ČR	56

Seznam příloh

Příloha 1: Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu	73
--	----

Příloha 2: Kompletní zpracování dat – import z EU do EAC [mil. EUR] 74

Příloha 3: Kompletní zpracování dat – export z EU do EAC [mil. EUR] 75

Seznam použitých zkratk

AZO	Agrární zahraniční obchod
EAC	Východoafrické společenství
EPAs	Dohody o hospodářském partnerství
EU	Evropská unie
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství
GATT	Všeobecná dohoda na clech a obchodu
HDP	Hrubí domácí produkt
KFC	Asociace pro nezávislé pěstitele rostlin Keni
M	Import
NAEB	Státní rada pro rozvoj agrárního exportu
NX	Čistý export
OCIR	Orgán pro vývoj čajového průmyslu ve Rwandě
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
RHODA	Orgán pro vývoj zahradnictví
UNECA	Ekonomická komise OSN pro Afriku
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
X	Export

1 Úvod

Nehledě na to, jak je stát ekonomicky vyspělý, agrární obchod pro něj hraje nezastupitelnou roli. Členské státy Evropské unie (EU) patří mezi vyspělé země, v rámci kterých se zemědělství podílí na celkové hodnotě HDP jen minimálně. Naopak státy Východoafrického společenství (EAC) patří mezi rozvojové země a zemědělská produkce pro ně znamená nejen významnou položku k celkové hodnotě HDP, ale také prostředek rozvojové pomoci od států EU.

Primární pozornost je věnována agrárnímu zahraničnímu obchodu (AZO) mezi členskými státy EU (s důrazem na Českou republiku) a EAC. Práce identifikuje a analyzuje komoditní a teritoriální strukturu a odhaluje míru konkurenceschopnosti zemědělských komodit. Dále se práce zabývá mírou specializace na export či import v případě jednotlivé komoditní agregace. Taktéž je identifikována distribuci komparativních výhod na bilaterální úrovni. Druhotně se práce zaměřuje na faktory ovlivňující mezinárodní obchod s agrárními komoditami.

Státy dnešního EAC vznikly rozpadem koloniálního systému bývalých metropolí. V 70. letech (mimo Jižní Súdán) postupně získávali svou politickou nezávislost, ovšem ekonomická závislost jim zůstala dodnes. Touto problematikou se zabývá několik světových organizací – OECD, OSN a obzvláště EU, která se řadí mezi největší poskytovatele rozvojové pomoci. EU a její členské státy převzaly určitou míru odpovědnosti za pomoc Východoafrickému společenství a staly se jeho významným obchodním partnerem.

I přestože EAC je vysokou mírou závislé na zemědělském sektoru (chodem ekonomiky, pracovními místy), potýká se s celou řadou závažných problémů, které brání funkci tohoto sektoru, jaká je od něj očekávána. Stěžejním problémem je obrana zemí EAC proti liberalizaci světového obchodu a jejich snaha chránit domácí trh před zahraničními výrobci a tímto způsobem chránit i domácí ekonomiku. Další překážkou je nerovnoměrný mezinárodní obchod, který ve svém konečném důsledku likviduje místní farmáře. Uvedeným problémům se EU snaží zabránit preferenčními dohodami. Bezesporu

nejdůležitější preferenční dohoda je celní unie, která byla ustanovena roku 2005 a získala plně operační kapacitu s nulovými celními tarify v roce 2010. Díky celní unii je vývoz ze zemí EAC do EU osvobozen od cel.

Stejně jako je EAC závislé na mezinárodním obchodu s EU i pro EU je tato směna důležitá a to převážně pro naplnění potřeb vyplývajících ze struktury zemědělské produkce. Z klimatických důvod je pro EU neefektivní produkce určitých komodit, jako je káva, čaj a koření, a proto EU tyto komodity řeší dovozem. Pro obě strany je tedy mezinárodní obchod a to zvláště se zemědělskými komoditami nejen důležitý, ale i nezbytný.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Práce analyzuje komoditní a teritoriální strukturu agrárního obchodu zemí EU (s důrazem na Českou republiku) ve vztahu k Východoafrickému společenství. Definována je teritoriální struktura a komoditní struktura vzájemného obchodu. Ve vztahu ke komoditní struktuře jsou identifikovány prostřednictvím metody „product mapping“ jednotlivé segmenty vzájemného obchodu dle míry jejich perspektivity. Dále jsou rovněž specifikovány významné faktory ovlivňující vzájemnou obchodní výměnu. V neposlední řadě je specifikována distribuce komparativních výhod na bilaterální úrovni.

2.2 Metodika

Předkládaná práce analyzuje agrární obchod zemí Evropské unie (s důrazem na ČR) ve vztahu k zemím Východoafrického společenství a hodnotí teritoriální a komoditní strukturu v období od roku 2005 do roku 2015. Dále práce specifikuje významné faktory ovlivňující vzájemnou obchodní směnu.

V úvodní části je nastíněna problematika určeného tématu a dále jsou specifikovány cíle, kterých bakalářská práce vhodnou kvalitativní a kvantitativní analýzou dosahuje.

Teoretická část práce je rozdělena do 5 úseků. První úsek uvozuje problematiku AZO z globálního hlediska. 2. úsek je věnován postavení AZO v kontextu Evropské unie a Východoafrického společenství, kde jsou specifikovány aktuální trendy a smluvní vztahy upravující AZO v rámci Evropské unie (ČR). Tento úsek je ilustrován pomocí grafu celkového exportu EU (rozdělení produkce dle WTO) v letech 2005, 2010 a 2015 a grafu meziročního tempa růstu exportu a importu mezi regiony EU a EAC. V tomto úseku dále práce zmiňuje postavení agrárního obchodu z hlediska HDP. Ve 3. úseku je identifikována teritoriální struktura v kontextu zmíněných regionů. 4. úsek popisuje významné faktory ovlivňující vzájemnou obchodní směnu. Tyto faktory jsou rozděleny do 4 skupin: 1. politická, 2. ekonomická, 3. geografická a historická a 4. sociální. Teoretická část je zakončena identifikací distribuce komparativních výhod na bilaterální úrovni a úskalí

s nimi spojené. Teoretická část je zpracována formou literární rešerše a deskriptivní metodou.

Následuje vlastní práce, která je rozdělena na dvě části – deskriptivní analýzu a analýzu metodou „product mapping“. Deskriptivní analýzou je identifikována komoditní struktura diskutovaného obchodu, při které je využit: bazický a řetězový index, syntetická analýza exportu a importu a deskripce prostřednictvím salda z pohledu EU (ČR). Deskriptivní analýzou je dále zpracována teritoriální struktura, která je ilustrována maticí importu a exportu (v rozsahu celého sledovaného období) s určením podílu jednotlivých zemí na těchto veličinách. V případě ČR je popsán vzájemný obchod s jednotlivými zeměmi EAC. V tomto úseku jsou využity veličiny obrat, změna obratu a saldo z pohledu ČR.

Pomocí metody „product mapping“ jsou identifikovány jednotlivé segmenty vzájemného obchodu dle míry jejich potenciálu. Zmíněná metoda je v této práci postavena na dvou indexech – LFI (Lafayův index), který odhaluje míru komparativní výhody jednotlivých komoditních agregací vzhledem k celkové struktuře agrárního obchodu a dále TBI (Trade Balance Index), který odhaluje obchodní bilanci zmíněné agregace.

LFI index ukazuje komparativní výhodu komoditní agregace vzhledem k celkové struktuře agrárního obchodu dané země. V této práci je interpretován pro období 2005 – 2015 a vyjádřen prostřednictvím vzorce následovně:

$$LFI_j = 100 \cdot \left(\frac{X_j - M_j}{X_j + M_j} - \frac{\Sigma(X_j - M_j)}{\Sigma(X_j + M_j)} \right) \cdot \frac{X_j + M_j}{\Sigma(X_j + M_j)}$$

Kde X_j označuje export jednotlivých komoditních agregací a M_j označuje jejich import. První část vzorce $(X_j - M_j / X_j + M_j)$ vyjadřuje podíl čistého vývozu dané komoditní agregace vzhledem k jejímu obratu. Druhou částí vzorce $(\Sigma(X_j - M_j) / \Sigma(X_j + M_j))$ práce vyjadřuje poměr celkového čistého vývozu ku celkovému obratu zahraničního obchodu diskutovaného teritoria. Třetí část vzorce $(X_j + M_j / \Sigma(X_j + M_j))$ vyjadřuje podíl obratu zahraničního obchodu kapitoly komodit sledovaného teritoria.

Kladná hodnota LFI indexu poukazuje na existenci komparativní výhody u jednotlivých komoditních agregací. Čím vyšší hodnota indexu je, tím je agrární obchod více specializovaný směrem k určité agregaci. Záporná hodnota vyjadřuje naopak komparativní nevýhodu. Tedy kladné hodnoty LFI poukazují na stupeň specializace dané komoditní agregace a záporné hodnoty indikují komparativní nedostatek.

Koncept TBI indexu představil v roce 1992 Lafay k analýze specializace exportu či importu určité země pro specifické komoditní agregace. TBI je formulováno pomocí vzorce následovně:

$$TBI = (x_{ij} - m_{ij}) / (x_{ij} + m_{ij})$$

Kde x_{ij} vyjadřuje export komoditní agregace j ze země i a m_{ij} import komoditní agregace j ze země i . Výsledné hodnoty TBI se pohybují v intervalu $(-1;1)$. Pokud se hodnota TBI rovná -1 , pak je země čistým importérem, v opačném případě, pokud se hodnota rovná $+1$, země pouze exportuje.

Dalším krokem je rozdělení komoditních agregací do tabulky níže, dle vypočtených hodnot indexů. Následně je provedena diskuze výsledků a vyvození závěrů.

Tabulka 1: „Product mapping“

LFI > 0	Skupina B Komparativní výhoda Čistý importér	Skupina A Komparativní výhoda Čistý exportér
LFI < 0	Skupina D Komparativní ne výhoda Čistý importér	Skupina C Komparativní ne výhoda Čistý exportér
	TBI < 0	TBI > 0

Zdroj: Widodo, 2011

V poslední části práce jsou formulovány výsledky a diskuze k nim náležící a závěry vycházející z analýzy v předešlých částech.

Ke zpracování a následné analýze dat jsou použity níže uvedené matematicko - statistické metody. Pro výpočet průměrných hodnot byl použit aritmetický průměr. V případě výpočtu průměrné hodnoty růstu / poklesu v procentech byl využit geometrický průměr dle následujícího vzorce.

$$\text{Geometrický průměr } \bar{X}_G = \sqrt[n]{x_1 x_2 \dots x_n}$$

Bazický index vyjadřuje, na kolik procent se změnila hodnota od základního (prvního) roku ve sledovaném období. Řetězový index vyjadřuje, na kolik procent se změnila hodnota od roku předcházejícího. Indexy lze vypočítat následujícími vzorci:

$$\text{Bazický index} = \frac{\text{hodnota v následujícím roce}}{\text{hodnota v základním (prvním) roce}} \cdot 100 [\%]$$

$$\text{Řetězový index} = \frac{\text{hodnota ve stanoveném roce}}{\text{hodnota v roce předchozím}} \cdot 100 [\%]$$

Čistý export je v této práci vypočítán dle vztahu:

$$NX = X - M$$

Analýza ve vztahu k EU je provedena pro všechny nynější členské státy bez ohledu k datu přistoupení do EU, Zvláště jsou analyzované 3. země, tedy země, které nejsou součástí EU. V celé práci jsou údaje uvedeny v běžných cenách.

V práci je použita komoditní agregace pomocí kombinované nomenklatury, viz tabulka 2.

Tabulka 2: Komoditní agregace

KN	Název agregace	KN	Název agregace
1	Živá zvířata	13	Rostlinné výtažky a šťávy
2	Maso a droby	14	Rostlinné pletací materiály
3	Ryby, korýši, měkkýši apod.	15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje
4	Mléko, mléčné vyr., vejce a med	16	Přípravky z masa, ryb, korýšů apod.
5	Ostatní živočišné produkty	17	Cukr a cukroviny
6	Živé rostliny a květinářské výrobky	18	Kakao a kakaové přípravky
7	Zelenina, poživ. Rostliny, kořeny, hlízy	19	Přípravky z obilí
8	Ovoce, ořechy	20	Přípravky ze zeleniny a ovoce
9	Káva, čaj, maté, koření	21	Různé potravinové přípravky
10	Obiloviny	22	Nápoje a lihoviny
11	Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	23	Zbytky a odpady v potrav. průmyslu
12	Olejnata semena a plody	24	Tabák a tabákové výrobky

Zdroj: ÚZEI

2.2.1 Použitá literatura a ostatní prameny

Práce vychází z několika typů informačních pramenů, a to jak z primární tištěné literatury, tak i ze sekundárních netištěných zdrojů. Sekundárními zdroji jsou jak internetové příspěvky, tak internetové databáze se statistickými údaji nezbytnými pro zpracování analyzovaných faktorů. Posledním, však neméně důležitým zdrojem informací byly použity data získané z osobních rozhovorů, které byly uskutečněny na počátku roku 2017, a to jak v České republice, tak i ve východní Africe, konkrétně ve dvou hlavních městech- v keňském Nairobi a ugandské Kampale.

Z obecného hlediska je důležité poznamenat, že v případě zkoumaného tématu dostupná relevantní literatura nepokrývá veškeré analyzované oblasti bakalářské práce, v některých případech údaje zcela chybí nebo jsou nedůvěryhodné. Zejména v případě informací o agrárním obchodě ve spojitosti s Jižním Súdánem a jeho statistickými údaji se setkáváme s informačním vakuem. Proto v případě informační nedostatečnosti je na to v práci na příslušných místech upozorněno.

Při zpracování teoretické části práce bylo vycházeno zejména z tištěné české odborné literatury. Pro sběr empirických údajů bylo využito cizojazyčných informačních zdrojů v angličtině, jelikož české nejsou dostupné nebo nevyhovují svou aktuálností a relevancí.

Jako primární zdroje jsou použity tištěné publikace autorů prof. Luboše Smutky „Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR v evropském a světovém kontextu“ a publikace dvojice autorů Josefa Vološina a Alana Taylora „Analýza agrárního zahraničního obchodu ČR se státy CEFTA v letech 1997 až 2003 a jeho predikce po rozšíření EU“. Z těchto dvou publikací práce vychází při konceptualizaci zahraničního agrárního obchodu, zejména ve vztahu k Evropské unii a České republice. Naopak publikace Fredericka Musisi Kabuye „Agricultural Development in East Africa“ a publikace E. D. Widaa „Economic Trade between Africa and the European Union (With Special Reference to Sudan)“ práci posloužila k porozumění regionálního kontextu zemí východní Afriky a relevantních souvislostí ve vztahu k Východoafrickému společenství a agrárnímu obchodu ve východní Africe. K popisu politických vztahů mezi regiony bylo vycházeno primárně z dokumentu sestaveného Evropskou komisí „Economic Partnership Agreement between the EU and the Eastern African Community“.

Statistické údaje byly čerpány a následně zpracovány z oficiálních databází zejména odpovědnosti Evropské komise jmenovitě EUROSTAT, Ústřední zpravodajské služby (CIA) jmenovitě *The World Factbook*, dále databáze odpovědnosti Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) jmenovitě *Statistical Pocketbook 2015: World food and agriculture* a informací pocházejících ze zdrojů Ekonomické komise OSN pro Afriku Organizace pro výživu a zemědělství (UNECA), jejichž nejnovější údaje (publikované v roce 2015 a 2016)

jsou dostupné online. Základní ukazatele vycházejí z komoditní struktury, tak jak ji definuje ÚZEI.

Představení Východoafrického společenství optikou historického vývoje ve vztahu k mezinárodnímu agrárnímu obchodu čerpá z oficiálních webů mezinárodních organizací a jejich orgánů jako Evropské Komise, Východoafrického společenství a Východoafrické rozvojové banky.

V neposlední řadě při identifikaci faktorů ovlivňujících směnu mezi regiony a komparativních výhod a úskalí na bilaterální úrovni mezi Evropskou unií a Východoafrickým společenstvím byly použity mimo jiné i informace získané při interviewu s českou importní společností Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., která dováží zemědělské plodiny z Východní Afriky do České republiky a dále při interviewu s ugandskými exportéry Thomasem Luyimbazi a Alanem Leeds.

V analytické části práce jsou identifikována data z databáze Evropské komise (EUROSTAT) a jsou zpracována vlastní analýzou. EUROSTAT využívá hodnotu importu a exportu na základě částky, která by byla fakturována v případě prodeje nebo nákupu na státní hranici vykazující země.

Veškeré použité prameny a ostatní zdroje jsou abecedně seřazeny v přehledu literatury v závěru práce, ve kterém jsou rozdělené do skupin dle svého charakteru na tištěné, internetové a ostatní zdroje.

Teoretická východiska

V každé ekonomice hraje agrární zahraniční obchod nezastupitelnou roli a to nehledě na její vyspělost. I přesto, že se jedná o jeden z hlavních faktorů, ovlivňujících prosperitu státu, roste tento obchod nejpomaleji ve srovnání s ostatními složkami. Mezinárodní obchod je podstatný nejen kvůli rozšíření spotřebních možností země, ale také pro spolupráci jednotlivých zemí a zvýšení efektivity jednotlivých ekonomik na základě komparativních výhod (Svatoš, 2000).

Problematikou AZO se zabývá několik nadnárodních organizací. V roce 1948 vstoupila v platnost Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade; dále GATT), která byla zformována kvůli podpoře zahraničního obchodu. GATT následně nahradila Světová obchodní organizace (World Trade Organization; dále WTO), která má v oblasti mezinárodního obchodu stejný cíl. Agrárním obchodem se v rámci WTO zabývá výbor pro zemědělství (Wto.org, 2017). Další nadnárodní organizací, zabývající se AZO je EU, která je podrobněji rozpracována v následující kapitole.

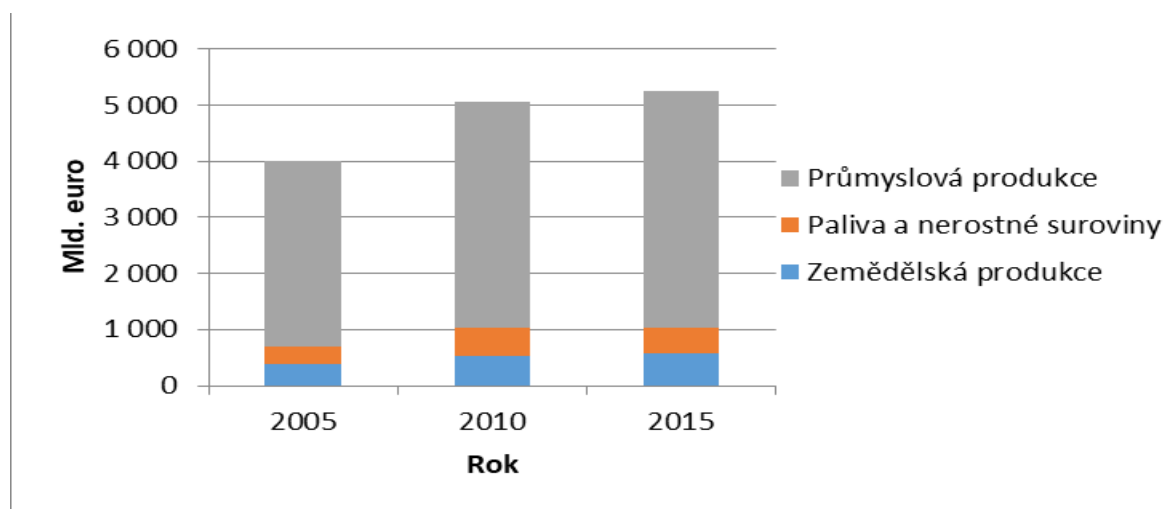
2.3 Postavení agrárního obchodu v kontextu EU a EAC

Státy dnešního východoafrického společenství vznikly rozpadem koloniálního systému bývalých metropolí. V 70. letech tyto země získaly politickou nezávislost (mimo Jižního Súdánu, který se stal politicky nezávislý v roce 2011), ovšem ekonomicky závislé zůstaly dodnes. Touto problematikou se zabývá mnoho světových organizací – OECD, OSN a obzvláště EU, která se řadí mezi největší poskytovatele rozvojové pomoci. Evropská unie a její členské země přebírají určitou zodpovědnost za vývoj rozvojových zemí. Na rozvojové spolupráci se podílí Evropská investiční banka, která poskytuje zvýhodněné úvěry rozvojovým zemím, Evropský rozvojový fond, který podporuje hospodářský rozvoj rozvojových států – především v Africe, Karibiku a Tichomoří. Tento fond je založen na příspěvcích členských zemí EU a tedy i ČR. (Tichá, 2007) Příkladem podpory zmíněného fondu lze uvést období 2008 – 2013, kdy fond přispěl rozvojovým zemím přes 22 miliard eur, z toho příspěvek české republiky byl více než 115 milionů eur. (businessInfo.cz, 2017) Mezi nejdůležitější prostředky rozvojové pomoci EU se řadí

mezinárodní obchod, u kterého lze nalézt několik překážek. Stěžejní z těchto překážek je obrana rozvojových zemí proti liberalizaci světového obchodu a jejich snaha chránit domácí trh před zahraničními výrobci a tímto způsobem chránit domácí ekonomiku. Další překážkou je nerovnoměrně nastavený obchod se zemědělskými produkty s následkem likvidování místních malých a středních farmářů. (Tožička, 2008) Uvedeným problémům lze předejít rozvinutím mezinárodního obchodu komodit, které vykazují bilaterální výhodu a míru konkurenceschopnosti.

Z pohledu agregace obchodu dle WTO (dělení obchodu s komoditami do 3 skupin, dle jejich původu – tedy na průmyslovou produkci; paliva a nerostné suroviny a zemědělskou produkci) zemědělská produkce nevykazuje nejvyšší podíl na celkovém exportu z EU, přesto je z pohledu fyziologických potřeb člověka skupinou nejdůležitější. (znázorněno na grafu č.)

Graf 1: Celkový export z EU

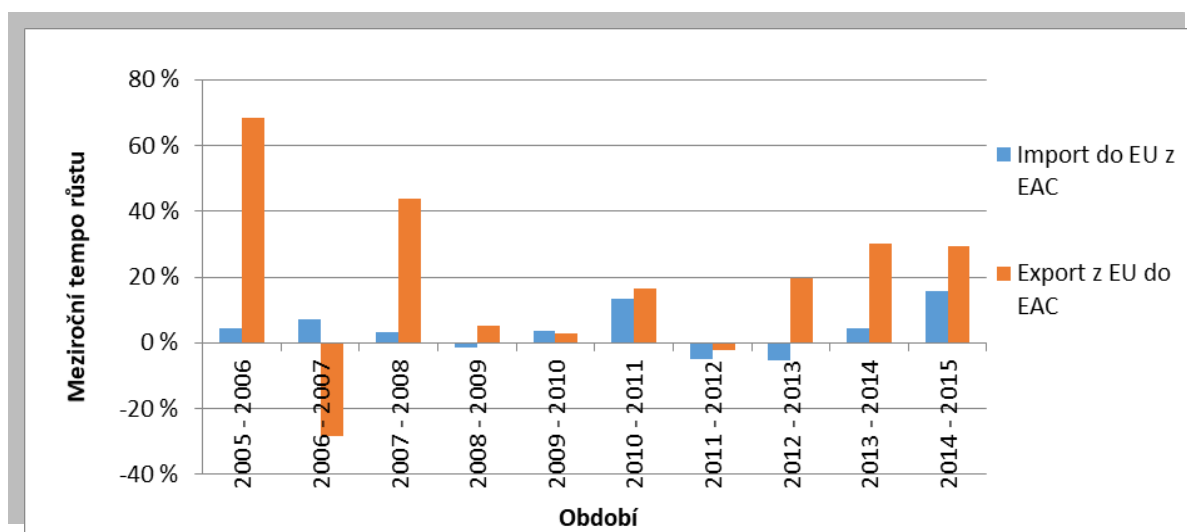

Zdroj: (WTO; Statistics database, 2018), vlastní zpracování

Ve sledovaném období – tedy od roku 2005 dynamicky roste spolupráce mezi regiony EU a EAC a to především ve vztahu k agrárnímu obchodu. Pro zlepšení a zjednodušení tohoto obchodu byly zavedeny a ustanoveny politické a ekonomické opatření, z nich jedním z nejdůležitějších je celní unie, která otevírá místní trhy pro bilaterální směnu. Důkazem růstu spolupráce prostřednictvím AZO je průměrné roční

tempo, které je 11,25 % obratu agrárních komodit. V grafu 2 je toto tempo růstu ilustrováno. Dalším měřítkem pro růst spolupráce je výše investic putující ze strany EU (vládních i mimovládních) do zemědělského sektoru EAC (Evropská komise, 2017). Růstu AZO také napomáhají současné trendy obyvatel EU, příkladem BIO potravin a Fairtrade.

Graf 2 Meziroční tempo růstu importu a exportu

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Z pohledu hrubého domácího produktu, který plyne ze zemědělské produkce, se v regionu EU podílí jen nepatrně na celkové hodnotě - od roku od roku 1989 má setrvale klesající trend - v roce 2000 se zemědělství podílelo 3 % HDP (včetně lesnictví a rybolovu 4%) a v současné době cca 1,8 % (včetně lesnictví a rybolovu 2,3%). Naopak HDP plynoucí ze zemědělství je v regionu Východoafrického společenství majoritním sektorem, v průměru přispělo 30 % k celkové hodnotě HDP za rok 2015, z toho nejvyšší hodnotu vykazovala Rwanda a nejnižší Keňa (průměrná hodnota je uvedena bez započítání hodnoty za Jižní Súdán) (CIA, 2017).

2.3.1 Smluvní vztahy a politické nástroje upravující AZO v rámci EU

AZO je v rámci celé Evropské unie řízen Společnou obchodní politikou, konkrétně Společnou zemědělskou politikou. Jedním z hlavních cílů této politiky je regulace (omezení/ podpoření) obchodu s agrárními komoditami se 3. zeměmi. Regulaci obchodu

EU zaopatřuje prostřednictvím cel, defenzivních a ofenzivních nástrojů. Česká republika, jakožto člen EU, se řídí pravidly Společné obchodní politiky.

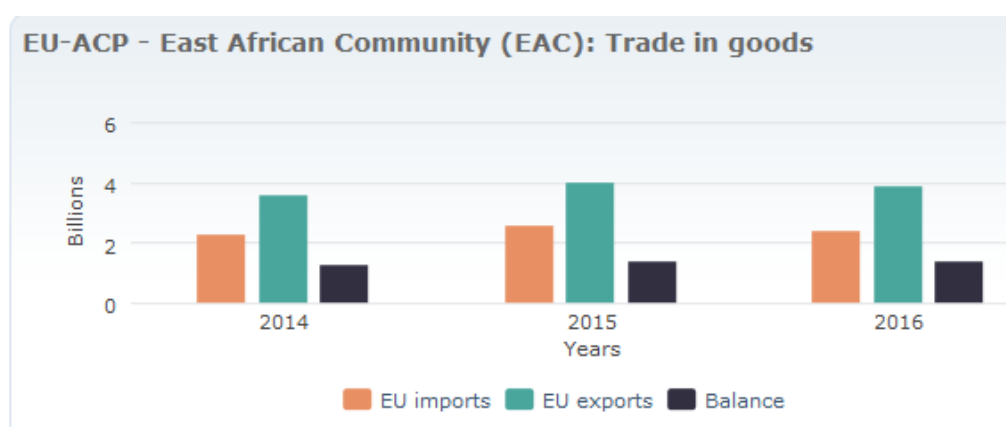
Evropská unie má s Východoafrickým společenstvím má uzavřené preferenční dohody, které usnadňují vzájemný obchod. Bezesporu nejdůležitější preferenční dohodou mezi těmito regiony je celní unie, která byla uzavřena v souladu s pravidly Světové obchodní organizace (WTO) resp. na základě ustanovení článku XXIV Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT), které jsou všeobecně považovány za prostředek k usnadnění vzájemného obchodu mezi jejich aktéry. Podstatou těchto dohod je, že se v nich smluvní strany zavazují dosáhnout ve vzájemném obchodě vyššího stupně liberalizace ve srovnání s doložkou nejvyšších výhod. (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2017)

Celní unie byla ustanovena v roce 2005 a získala plně operační kapacitu s nulovými vnitřními celními tarify v roce 2010. Díky celní unii mohou jednotlivé státy snáze pohybovat zbožím směrem do velkých přístavů, ze kterých se dále přepravuje například do Evropy. Díky zmíněné dohodě mohou všechny státy Východoafrického společenství dovážet do zemí EU za stejných, sjednocených, formálních požadavků a takový to vývoz je osvobozen od cel na straně přijímajících států v EU. Na základě tohoto opatření byl export umožněn všem státům Východoafrického společenství, pro které byl dříve nemožný kvůli administrativní zátěži a nemožnosti vyhovět administrativním normám EU. Ze strany EAC se celní unie stala závazkem liberalizace dovozu z EU. V rámci celní unie je do EAC velká část dovozu (64,4%) již osvobozena od cla, nejen z EU, ale z celého světa. Do 25 let od ustanovení celní unie, by mělo být liberalizováno 100 % dovozu z EU do EAC. Výsledkem této dohody je značná liberalizace agrárního obchodu a snížení diskriminace nejméně rozvinutých států Východoafrického společenství v této oblasti (jako nejméně rozvinuté státy jsou označeny Burundi, Rwanda, Tanzanie, Uganda a Jižní Súdán) (Evropská komise, 2017).

- Jako příklad práce uvádí administrativní požadavky vývozu zemědělských plodin ze zemí Východoafrického společenství do EU. Před přijetím Dohody o hospodářském partnerství s EU bylo možné zemědělské plodiny opatřit potřebnými certifikáty pouze v Keni. Tudíž plodiny s původem v jakékoliv jiné zemi

Východoafrického společenství než Keni, musely být exportovány do EU skrze Keňu, což jednoznačně navyšovalo jejich cenu a celkově snižovalo objem přepravovaného zboží jak kvůli administrativním obstrukcím, tak kvůli nemožnosti farmářů dopravovat zboží do Keni a posledně kvůli kazivosti plodin rychle podléhající zkáze (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., 2017).

Graf 3: Objem vývozu a dovozu z Východoafrické komunity do EU v letech 2014-2016

Zdroj EU, 2017

Otázkou do budoucna zůstává vliv plánované měnové unie na mezinárodní agrární obchod, díky které by měla nastat harmonizace cen jednotlivých zemědělských plodin. Měnová unie by tak měla pro chudší nebo méně rozvinuté oblasti představovat nástroj, jak se lépe vyrovnat vysokým cenám, jak posílit svojí vlastní konkurenční schopnost a prodat své výrobky za vyšší, kompetitivnější ceny. Protokol o měnové unii jako součást plánovaného intenzivního integračního procesu byl podepsán v roce 2013 a od té doby se napříč Východoafrickým společenstvím netrpělivě očekává, jaké změny přijdou v realitě, a jak se s nimi místní farmáři vyrovnají.

2.3.2 Dopad členství v EAC na AZO v kontextu EU

Ve spojitosti s přímou podporou agrárního obchodu je třeba si uvědomit, že Východoafrické společenství je zejména politickou organizací s vysokými politickými cíli a politickým fungováním. Ve svém aktuálním konceptu by opatření, která na jeho půdě byla přijata, měla spíše nepřímě přispět k facilitaci a zjednodušení mezinárodního a

mezinárodního agrárního obchodu (agrárního obchodu jakožto segmentu celkové mezinárodní ekonomické výměny členských zemí).

2.3.3 Nepřímý vliv a podpora agrárního obchodu EAC

Doposud není možné kvantifikovat přímou podporu Východoafrického společenství pro agrární obchod napříč jednotlivými členskými zeměmi nebo v rámci celého společenství. Je však možné uvést obecné zákonitosti, jakousi nepřímou podporu, jež jasně platí pro oblast agrárního obchodu v zemích východní Afriky.

Přibližně 83 % východoafrické populace závisí svým živobytím na zemědělství. Je proto potřeba, co nejvíce podpořit rurální oblasti, které jsou závislé na agrárním obchodě, z jehož výnosu žijí obyvatelé a na němž závisí rozvoj takovýchto oblastí. Vnitrostátní agrární obchod není schopen generovat potřebné příjmy, proto je nezbytné zaměřit se na mezinárodní agrární obchod, jak na úrovni Východoafrického společenství, tak celkově na úrovni mezinárodní. Dle údajů k roku 2014 tvořil agrární obchod v rámci Východoafrického společenství pouze 40 % z celkového objemu obchodu společenství, což čítá celkově 9 % z celkového objemu regionálního obchodu (Duncan: 2014). Vezmeme-li v potaz, že celý region těžce závisí na zemědělské produkci a na příjmu z agrárního obchodu, je objem zahraničního agrárního obchodu významně nedostatečný.

S přibývajícím objemem mezinárodního agrárního obchodu se dostavuje rozvoj zemědělských oblastí, dochází k diverzifikaci zemědělských aktivit a vznikají nová pracovní místa. K rozsáhlejšímu rozvoji dochází zejména díky zvyšujícím se příjmům plynoucím nejen ze zvyšování objemu mezinárodního agrárního obchodu, ale také zejména díky jeho rozšiřování za hranice kontinentu. A to primárně do zemí Evropské Unie, které jsou schopny koupit zemědělské výrobky za vyšší ceny.

Odbyt zboží na evropských trzích, ke kterému nepřímo přispělo Východoafrické společenství díky implementovaným politickým nástrojům, navyšuje poptávku po zemědělských surovinách. Jakmile poptávka roste, je možné do produkce zaangažovat vyšší procento populace, jejíž životní úroveň se zvedá kontinuálně díky růstu zahraničního agrárního obchodu. Místní populace tak profituje i díky snadnějšímu přístupu k plodinám i

surovinám, které jsou pro ni cenově nedostupné v případě nízké poptávky (je zapotřebí vytvářet takový přebytek surovin, aby byly uspokojeny potřeby zahraničního obchodu, ale aby bylo vyhověno i místní poptávce).

Je tedy nezbytné, aby mezinárodní agrární obchod byl významně podpořen, nejen vládami jednotlivých členských zemí, ale i celkově Východoafrickým společenstvím. Investice do rozvoje zemědělství, nových postupů a navyšování zemědělské produkce a její kapacity jsou pro růst agrárního obchodu nepostradatelné.

2.4 Komoditní struktura AZO mezi EU (ČR) ve vztahu k EAC

Vývoj a složení komoditní struktury jsou ovlivněny možnostmi zemědělské produkce každého z regionů. Komoditní struktura v případě agrárního obchodu je ze strany obou regionů poměrně rozmanitá. I přes rozmanitost struktury se oba regiony zaměřují na produkci a export komodit, u kterých nesou komparativní výhodu. Dovoz komodit z EAC je silně orientován na rostlinnou a živočišnou produkci. Rostlinná produkce tvoří v roce 2015 60 % celkového importu do EU. Mezi nejvíce vyvážené komodity z EAC patří káva, čaj, tabák, ořechy, květiny, ryby s zelenina. Většina z těchto produktů dominuje dovozu z EAC právě do EU. Z komoditní struktury tohoto exportu je zřetelné, že se EAC nejvíce orientuje na vývoz čaje a kávy, kde nese vysokou komparativní výhodu (Evropská komise, 2016).

Export komodit z EU do EAC je převážně orientován na výrobní produkty – ve srovnání se zemědělskými komoditami jsou výrobní dováženy do EAC v šestnásobné hodnotě. Tuto orientaci ovlivňuje poptávka na trhu EAC a taky ji velmi podporují cla, které jsou ještě postihnuty některé zemědělské komodity. Z agrárních komodit dominuje exportu z EU do EAC rostlinná produkce – obiloviny a s obilovinami související produkty a nápoje a lihoviny. V těchto položek nese komparativní výhodu EU, jelikož disponuje technologiemi ke zpracování nápojů a lihovin, které jsou v regionu EAC nedostatečné a vhodnými podnebnými podmínkami a také technologickými pro produkci obilovin (Evropská komise, 2016).

V časovém hledisku se komoditní struktura setkává s velkými výkyvy hodnot exportovaného zboží, které jsou způsobeny nerovnoměrným obchodem a nestabilním politickými systémy v případě regionu EAC. Z hlediska komodit je tato struktura stabilní, exportu tedy dominují v převážné většině let stejné komoditní agregace (BusinessInfo.cz, 2017).

AZO mezi ČR ve vztahu k EAC z větší části kopíruje trendy jako u EU. Exportu z EAC do ČR dominuje káva, čaj a olejnatá semena a plody. U Exportu z ČR do EAC významně vstupuje živočišná produkce.

2.5 Teritoriální struktura bilaterálního agrárního obchodu

Směna mezi evropskými a africkými pre-koloniálními státy se vyvinula poměrně nedávno v ekonomické historii Afriky. V patnáctém století, před evropskými průzkumnými cestami na africký kontinent, již tamní vládci a obchodníci obchodovali se středomořím, západní částí Asie a s několika místy v Indickém oceánu. Když se do této směny přidali obchodníci z Británie, Francie, Portugalska a Nizozemí narazili na dobře zavedenou obchodní síť. Evropské společnosti se tak mohli na trhu dobře orientovat a rychle rozvíjet obchodní vztahy s těmito domorodými národy. Evropané v relativně krátkém časovém území postavili na africkém pobřeží továrny a sklady, aby tak poukázaly a uplatnili svá práva při obchodování s daným regionem. Nezávislí portugalské obchodníci se usazovali podél pobřeží a afrických řek od dnešního Senegalu až po Angolu, kde byli postupně přijímáni do tamní společnosti a stali se tak důležitými prostředníky v zahraničním obchodu. Nejhojněji vyvážené zboží z Evropy zahrnovalo tkaninu, kovy a schránky mušlí, které se používali jako platidlo. Již v tehdejších dobách se vyvážené zboží setkala s omezeními, kdy katolická církev zakazovala vyvážet komodity, které by mohly být použity jako zbraň africkými nekřesťany. Do Evropy byly nejvíce dováženy textilie, koření, slonovina, řezby, guma a v neposlední řadě i otroci. Novota a komparativní rarita evropského dovozu zaznamenaly výhodu u afrických obyvatel oproti místním produktům.

V tuto dobu je Evropská unie nejvýznamnější obchodní partner pro země EAC. 25,3 % z celkové hodnoty exportu putuje právě do Evropské unie a naopak z celkové hodnoty importovaného zboží se země EU podílí 12,5 % (Evropská komise, 2017).

Z historického vývoje vyvstává domněnka, že největší obchodní partneři budou bývalé supervelmoci a jejich kolonie. Tuto domněnku potvrzuje teritoriální struktura vzájemného agrárního obchodu, kdy se nejvíce angažují Nizozemsko, Británie, Belgie, Německo, Francie, Itálie a Španělsko (Widaa, 2007).

2.5.1 Teritoriální struktura v kontextu AZO ČR a EAC

Česká republika obchoduje více než s 20 % s rozvojovými zeměmi a to ze dvou hlavních příčin – poloha ve vnitrozemí a členství v Evropské unii. Mezi rozvojové země, se kterými ČR obchoduje, patří všechny státy východoafrického společenství (Evropská komise, 2016). Import komodit z ČR je oboustranně prospěšný, pro Východoafrické společenství výhoda tkví hlavně v přínosu kapitálu do státního rozpočtu, naopak pro ČR získání surovin, které nejsou možné nebo velmi komplikované v místních podmínkách vyprodukovat. ČR získala prostřednictvím Evropské unie nepřímý vliv na potravinovou závislost zemí Východoafrického společenství (Lebeda, P., Lukáš, I., 2009).

2.6 Faktory ovlivňující vzájemný obchod

Zahraniční obchod se vyvíjí společně s mnoha faktory, které ho ovlivňují. Mezi nejvýznamnější faktory patří: politické, ekonomické, geografické a historické a sociální. Tyto skupiny faktorů ovlivňují konečný charakter AZO.

2.6.1 Politické faktory

Mezi významné politické faktory patří preferenční dohody, které usnadňují vzájemný obchod a zvyšují míru otevřenosti a liberalizace trhu. Jednou z nejdůležitějších preferenčních dohod je celní unie, která je rozebrána v kapitole 3.1.1. Dalším ovlivňujícím faktorem je stabilita politického systému, která velmi ovlivňuje AZO. Tento faktor je zřetelný u Východoafrického společenství, zvláště v Jižním Súdánu, který způsobuje velké

výkyvy v hodnotách a vývoji AZO. V neposlední řadě je třeba zmínit koncept východoafrického společenství, který by měl nepřímo přispět k zjednodušení mezinárodního obchodu členských zemí.

2.6.2 Ekonomické faktory

Mezi významné ekonomické faktory řadíme náklady na produkci, rozdílnost cen za zboží na zahraničním trhu, náklady na dopravu, poptávku po nekompetitivních produktech a konkurenceschopnost produktů obstat na zahraničních i domácích trzích, stupeň otevřenosti trhu k zahraničním produktům. Tyto faktory jsou ve srovnání obou regionů až diametrálně odlišné.

2.6.3 Geografické a historické faktory

Geografické faktory jsou do jisté míry spojené s ekonomickými. Z těchto faktorů plynou náklady na produkci a transport. Možnosti transportu bezprostředně ovlivňují strukturu AZO. Z hlediska historických faktorů, společná minulost supervelmocí a jejich bývalých kolonií, pozitivně ovlivňují vztahy v kontextu AZO. Příkladem lze uvést existující distribuční síť a absenci kulturních rozdílů a jazykových bariér.

2.6.4 Sociální faktory

AZO také významně ovlivňuje sociální vyspělost jednotlivých států a jejich poptávky po konkrétních produktech z hlediska kvality kvantity.

2.7 Distribuce komparativních výhod a úskalí na bilaterální úrovni

O komparativních výhodách hovoříme v případě, že se každá země specializuje na výrobu a vývoz těch statků, které může produkovat efektivněji (tedy s menšími náklady) a naopak dováží ty statky, které by vyžadují relativně vyšší náklady na produkci. Komparativní výhody jsou brány, jako určující faktor pro komoditní strukturu mezinárodního obchodu. V bilaterálním obchodě EU s Východoafrickým společenstvím lze naleznout mnohé komparativní výhody, ale i úskalí, které se s touto problematikou pojí.

Jako informační zdroj v této kapitole byly použity mimo jiné i informace získané při interviewu s českou importní společností Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., která dováží zemědělské plodiny z Východní Afriky do České republiky a dále při interviewu s ugandskými exportéry Thomasem Luyimbazi a Alanem Leeds¹.

2.7.1 Výhody bilaterárního agrárního obchodu

Níže jsou uvedeny komparativní výhody, kterými jednotlivé regiony disponují.

- **Podnebné podmínky a s tím související výhody:** Patrně jednou s nejdůležitějších komparativních výhod jsou podnebné podmínky v daném regionu. Podnebné podmínky určují produkci v daném regionu, přizpůsobuje se jí komoditní struktura produkce v regionu a výrazně ovlivňují mezinárodní obchod. Na poli EAC, tedy tropickém podnebném pásu, je efektivnější produkce komodit, které tyto podmínky potřebují, příkladem: tropické ovoce, káva, tabák. Převážná většina území EU leží v mírném pásu a je tomu také uzpůsobena produkce. S podnebnými podmínkami také sezónnost produkce. Na poli EU musí být produkce přizpůsobena ročním obdobím a na poli EAC střídání období sucha dešťů. S touto výhodou dále souvisí využití technologií potřebných k produkci. Příkladem lze uvést sušení ovoce, které v EAC provádí farmáři pomocí slunečního záření a v Evropě jsou k sušení potřebné technologie (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., Luyimbazi, 2017).
- **Dostupná pracovní síla:** V EAC je nejvyšší míra zaměstnanosti právě v zemědělském sektoru a je tedy mnohem dostupnější pro živočišnou a rostlinnou

¹ Pan Luyimbazi do EU exportuje zejména čerstvé s sušené ovoce a zeleninu, při exportu využívá leteckou přepravu. Pracuje nezávisle jako jednatel. Pan Leeds naopak do EU přepravuje po moři celé kontejnery zemědělských plodin, má více než 20-letou zkušenost s exportem a vlastní společnost jménem Kaps Impex Ltd.

produkci. Při srovnání EU a EAC ve vztahu k pracovní síle, tak náklady na tento lidský faktor jsou mnohem menší v EAC, což pramení z místní sociální, ekonomické a politické situace. Pro produkci, která je náročná na objem lidského faktoru drží komparativní výhodu EAC. Je třeba však vzít v potaz, že v některých případech je lidský faktor efektivně nahrazen či podpořen technologiemi, které zvyšují produkci.

- **Poloha:** Významnou komparativní výhodou pro mezinárodní obchod je poloha, konkrétněji přístup k moři. Mezi státy EU, které leží ve vnitrozemí, a EAC je výrazný obchod s rybami a mořskými plody, které jsou díky poloze států EAC dostupné.
- **Preferenční dohoda mezi EU a Východoafrickým společenstvím:** Již zmíněná vzájemná dohoda umožňující odpuštění cel ze zboží přicházejícího na evropský trh a přinášející jasné administrativní zjednodušení významně podněcuje růst bilaterálního agrárního obchodu.
- **Rostoucí skupina spotřebitelů v EU vyhledávající organické a BIO produkty:** Rostoucí poptávka po zmíněných produktech staví státy EAC do výhodné pozice, jelikož se na tyto produkty mnohdy zaměřují.

2.7.2 Úskalí bilaterálního agrárního obchodu

Níže jsou uvedeny nejčastější problémy, se kterými se exportéři a importéři setkávají.

a) Na straně Východoafrického společenství:

- **Přeprava:** V souvislosti s přepravou zboží lze definovat několik základních problémů. Prvotním je cena přepravy, která je mnohem vyšší ve srovnání s ostatními regiony a kontinenty, ze kterých se také zboží exportuje do Evropy. To souvisí i s četností přepravovacích letů a lodního spojení. Letecká přeprava je nákladná, na existujících letech není dostatečná kapacita a nákladní „kargo“ lety létají pouze do některých měst v EU (příkladem může být belgický Lutych). Exportéři se často setkávají dlouhými intervaly při letecké dopravě – řády dnů i týdnů. Průměrná cena je 2 USD za 1 kilogram přepravovaného zboží. Cena

přepravy tedy převyšuje kvality a spolehlivost přepravy. Častým problémem je také zpoždění dopravy, a s tím související zkáza zemědělských plodin (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., Luyimbazi, 2017).

Lodní dopravní spojení s sebou nese taktéž několik problémů. Ne všechny východoafrické státy mají přístup k moři. Do velkých přístavů (Mombasa v Keni, Dar es Salaam v Tanzanii) se zboží ve většině případů přepravuje po souši silniční dopravou (někdy kombinovanou s lodní přepravou po Viktoriinu jezeru spojující Ugandu, Rwandu a Tanzanii). Tímto se opět zvedá cena a doba přepravy. Z uvedených mořských přístavů východní Afriky lodní přeprava trvá minimálně 29 dní do nejbližšího přístavu v Evropě (do německých, belgických a nizozemských přístavů). Dle zkušeností exportérů se také může stát, že se lodní přeprava opozdí kvůli dlouhému čekání v přístavu či administrativním obstrukcím, termín přepravy se tedy může protáhnout na 6 měsíců. Tímto je lodní doprava ve srovnání např. se západní Afrikou, ze které lodní doprava trvá 11 dní, a ve srovnání s Asií, ze které zabere ještě kratší dobu než 11 dnů, významně znevýhodněna. Tímto je konkurenceschopnost v přepravě zemědělských plodin velice oslabena (Leeds, 2017)

- **Nepřítomnost moderní technologie:** Zastaralé technologie v zemědělství s nedostatečnou kapacitou snižují produktivitu práce a tím pádem i výnosy odvětví. Také je velice významně poddimenzovaný zpracovatelský průmysl. Některé technologie na zpracování plodin úplně chybí (např. zpracování oříšků a olejů) nebo jsou v naprosto nedostatečné kapacitě či kvalitě (např. zpracování kávy a kakaových bobů) (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., Luyimbazi, Leeds, 2017).
- **Urbanizace:** Stěhování se do měst je v současnosti největší problém napříč východní Afrikou. Zemědělská půda je oceňována velice nízkými cenami, mnozí původní farmáři jsou schopní přenechat svojí farmu výměnou za nákup motorky, díky které ve městech mohou provozovat taxislužbu apod. Pracovní síla z rurálních oblastí odchází a nevrací se. Jejich odliv je zapříčiněný nedostatečným rozvojem

venkova a nízkými investicemi do zemědělství (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., Luyimbazi, 2017).

- **Standardizace a kalibrace produktů:** Velikou obtížností je udržet jednotvárnost a unifikované parametry plodin, které vyžaduje evropský trh. Pěstování menších objemů plodin velkým počtem malých farmářů vytváří odlišné druhy, odrůdy a velikosti produktů. To se týká plodin jako např. cukrová třtina, mango, ananas, papája, avokádo. Komodity při vstup na evropský trh musí být kalibrovány do zavedených kategorií, a bez kalibrace je místní velkoobchody a řetězce supermarketů nejsou ochotny vykoupit. Tímto jsou východoafrické plodiny na evropském trhu znevýhodněny (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., 2017).
- **Politická nestabilita:** Politická nestabilita afrických vlád do dnešní doby způsobuje omezování přepravovaného objemu zboží proudícího na evropský trh (East African Development Bank, 2017).
- **Kolaps státních systémů:** Nefunkční státní a institucionální aparát v Jižním Súdánu v důsledku občanské války a nefungující politická reprezentace země včetně politických stran dělá téměř nemožným, aby se Súdán zapojil do efektivního mezinárodního obchodu. Dále v Burundi v letech 2015 a 2016 proběhlo povstání, které zapříčinilo omezení zemědělské produkce a s tou spojený export ze země (East African Development Bank, 2017).

b) Na straně EU:

- **Neznalost konzumentů:** Mnoho konzumentů v EU nemá dostatečnou osvětu či znalosti o produktech, které vstupují a které mohou vstoupit na evropský trh. Evropští konzumenti jsou konzervativní. Mnozí nejsou ochotni vyzkoušet nové plodiny, vyhledávají pouze jimi známé produkty. Po nových plodinách poté chybí poptávka. Řetězce obchodů jsou v toho důsledku velice opatrné a v mnohých případech ze strachu z nezájmu zákazníků odmítají vyzkoušet nové plodiny nebo plodiny známé, původem však z východní Afriky. Společnost Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o. udává, že např. sušené ovoce z Ugandy, které prodává

českým velkoobchodům, poté v obchodech nalezneme s uvedeným odlišným původem zboží, např. jako Turecko nebo Jižní Amerika (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., 2017).

Dalším problematickým aspektem je vzhled organických plodin z východní Afriky, který je odlišný od toho, na který jsou konzumenti zvyklí z evropských supermarketů. Tím je myšlený možný nepravidelný tvar, drobné vady a nepravidelnosti na vnější straně slupky plodin atd. Např. na českém trhu jsou konzumenti ochotni zaplatit více za menší avokáda dozrávající uměle v dozrávacích boxech s původem z Izraele nebo Kostariky, než-li za větší organická vyztálá avokáda z východní Afriky s povrchovými nepravidelnostmi (Czech - East African Chamber of Commerce s.r.o., 2017).

3 Vlastní práce

3.1 Analýza teritoriální struktury deskriptivní metodou

Teritoriální struktura mezinárodního obchodu je v této práci popsána jako pohled na zahraniční obchod zkoumaného teritoria z hlediska územního rozdělení.

3.1.1 Teritoriální struktura AZO EU ve vztahu k EAC

Teritoriální struktura je v celém sledovaném období (2005-2015) v případě EU velmi jednotvárná. Dominantním příkladem této jednotvárnosti je 63% podíl Belgie na celkovém exportu do Burundi. Tento trend se opakuje i u ostatních států EAC v menší míře. Znatelný podíl na exportu do EAC má z EU 8 států. Největšími obchodními partnery v případě exportu do EAC jsou Nizozemsko, Francie, Belgie, Německo, Itálie, Španělsko, Rakousko, a v neposlední řadě Velká Británie (VB) (ilustrováno tabulkou 9 a 10)

Tabulka 3: Teritoriální struktura - export z EU do EAC (Burundi, Jižní Súdán, Keňa)

Pořadí	Burundi			Jižní Súdán			Keňa		
	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na exportu	Stát	Hodnota [mil. euro]	Podíl na exportu	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na exportu
1	Belgie	51	63 %	Nizozemsko	13	41 %	Nizozemsko	193	15 %
2	Francie	11	13 %	Francie	10	30 %	Německo	180	14 %
3	Nizozemsko	6	7 %	Španělsko	4	13 %	Francie	174	13 %
4	Německo	5	6 %	Německo	1	4 %	VB	167	13 %
5	Itálie	5	6 %	Rakousko	1	3 %	Itálie	158	12 %
	EU28	82	100 %	EU28	33	100 %	EU28	1301	100 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 4: Teritoriální struktura - export z EU do EAC (Rwanda, Tanzanie, Uganda)

Pořadí	Rwanda			Tanzanie			Uganda		
	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na exportu	Stát	Hodnota [mil. euro]	Podíl na exportu	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na exportu
1.	Belgie	52	48 %	Německo	115	17 %	Německo	66	22 %
2.	Nizozemsko	13	12 %	Nizozemsko	103	15 %	Nizozemsko	34	11 %
3.	Itálie	11	10 %	Belgie	81	12 %	Belgie	33	11 %
4.	Francie	11	10 %	Itálie	69	10 %	Itálie	29	10 %
5.	Německo	8	8 %	VB	63	9 %	Francie	26	9 %
	EU28	109	100 %	EU28	696	100 %	EU28	299	100 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Stejně jako u exportu, je nejvýznamnějšími importními partnery z EU 8 států, které jen mění své pořadí ve velikosti podílu u jednotlivých států EAC. Tyto partneři jsou stejného složení jako v případě exportu s výjimkou Španělska, které bylo nahrazeno Švédskem. V tabulce 10 a 11 jsou tyto skutečnosti ilustrovány.

Tabulka 5: Teritoriální struktura - import do EU z EAC (Rwanda, Tanzanie, Uganda)

Pořadí	Burundi			Jižní Súdán			Keňa		
	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na importu	Stát	Hodnota [mil. euro]	Podíl na importu	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na importu
1.	Německo	148	43 %	Francie	0,05	100 %	Nizozemsko	3814	34 %
2.	Belgie	57	16 %	n/a	n/a	n/a	VB	3652	33 %
3.	Švédsko	54	16 %	n/a	n/a	n/a	Německo	992	9 %
4.	Francie	32	9 %	n/a	n/a	n/a	Francie	687	6 %
5.	Nizozemsko	12	4 %	n/a	n/a	n/a	Belgie	439	4 %
	EU28	347	100 %	EU28	0,05	100 %	EU28	11126	100 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 6: Teritoriální struktura - import do EU z EAC (Rwanda, Tanzanie, Uganda)

Pořadí	Rwanda			Tanzanie			Uganda		
	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na importu	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na importu	Stát	Hodnota [mil. EUR]	Podíl na importu
1.	Německo	116	32 %	Nizozemsko	811	23%	Nizozemsko	812	20 %
2.	Belgie	108	30 %	Německo	738	21%	Německo	785	19 %
3.	VB	40	11 %	Belgie	449	13%	Belgie	690	17 %
4.	Francie	29	8 %	Itálie	312	9%	Itálie	538	13 %
5.	Nizozemsko	15	4 %	VB	284	8%	Španělsko	352	9 %
	EU28	361	100 %	EU28	3577	100%	EU28	4048	100 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Tabulka níže ilustruje teritoriální strukturu zahraničního obchodu z pohledu jednotlivých států EAC a EU jako celku. Dle hodnot lze vidět, že hodnoty importu převyšují hodnoty exportu z EU (s výjimkou Jižního Súdánu). Tuto skutečnost lze částečně vysvětlit orientací exportu z EAC na zemědělství. Zatímco EU je orientována na export výrobní produkce. Dalším možným vysvětlením je vysoká závislost EAC na exportu do EU. V případě Jižního Súdánu lze výkyv vysvětlit špatnými podnebnými podmínkami, nestabilní politickou situací, extrémní chudobou země a nerozvinutým zemědělstvím a průmyslem. Poptávka po zemědělských produktech převyšuje nabídku ze strany místních producentů.

Tabulka 7: Teritoriální struktura - EU jako region, EAC jako jednotlivé státy

Stát	Export z EU do EAC [mil. EUR]	Import do EU z EAC [mil. EUR]	Saldo z pohledu EU [mil. EUR]
Burundi	82	347	- 265
Jižní Súdán	33	0,05	32,95
Keňa	1 301	11 126	- 9 825
Rwanda	109	361	- 252
Tanzanie	696	3 580	- 2 884
Uganda	299	4 050	- 3 751

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

3.1.2 Teritoriální struktura AZO ČR ve vztahu k EAC

ČR za sledované období obchoduje s agrárními komoditami se všemi státy EAC ač v malé či velké míře. V tabulkách níže je znázorněn import a export mezi jednotlivými státy EAC a ČR v období od roku 2005 do roku 2015.

Celkový import do ČR ze zemí EAC je 37 708 261 EUR a převyšuje export, který má hodnotu 1 689 305 EUR. Celkové saldo z pohledu České republiky tedy je - 36 018 956 EUR. Dle hodnot, vycházejících z tabulky, import do České republiky z EAC stále roste. Za celé období se na importu do ČR podílí nejvíce Tanzanie, Keňa a Uganda, Rwanda a Burundi jen nepatrně a Jižní Súdán neimportoval žádnou agrární komoditu. Při srovnání Evropské unie jako celku a České Republiky se podíl zemí východoafrického společenství na importu výrazně neliší. Odlišnosti jsou z části způsobeny zastoupením národnostní struktury obyvatel v konkrétních státech.

Tabulka 8: Teritoriální struktura – import do ČR z EAC

Import do ČR z EAC [EUR]						
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Burundi	0	18 057	0	0	64 512	121 359
Jižní Súdán	0	0	0	0	0	0
Keňa	352 811	489 572	657 672	678 393	692 418	1 376 841
Rwanda	0	0	76 121	0	0	0
Tanzanie	1 944 916	1 642 831	1 906 160	534 889	1 133 016	2 248 734
Uganda	332 270	135 206	326 475	195 456	355 399	4 298
Celkový	2 629 997	2 285 666	2 966 428	1 408 738	2 245 345	3 751 232
Rok	2011	2012	2013	2014	2015	celkový
Burundi	80 184	0	46 574	102 265	0	432 951
Jižní Súdán	0	0	0	0	0	0
Keňa	1 900 401	941 731	499 536	668 038	879 719	9 137 132
Rwanda	0	0	0	60 702	178 862	315 685
Tanzanie	2 049 401	3 207 007	2 770 573	4 139 504	4 288 650	1 956 812
Uganda	87 446	0	193 805	72 243	254 214	432 951
Celkový	4 117 432	4 148 738	3 510 488	5 042 752	5 601 445	37 708 261

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Hodnoty exportovaných komodit z ČR do EAC poukazují na stále rostoucí trend v případě exportu z České Republiky do zemí EAC. Nejvíce agrárních surovin se vyveze do Ugandy, Tanzanie a Keni. Do Rwandy a Jižního Súdánu se v daném období vyvezlo komodit za velmi malou hodnotu ve srovnání s ostatními státy a export do Burundi neproběhl.

Tabulka 9: Teritoriální struktura - export z ČR do EAC

Export z ČR do EAC [EUR]						
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Burundi	0	0	0	0	0	0
Jižní Súdán	0	0	0	0	0	0
Keňa	0	3405	6531	0	32789	7414
Rwanda	0	0	0	0	0	0
Tanzanie	0	0	17177	586	16485	40166
Uganda	0	2988	21811	1270	101684	348348
Celkový	0	6393	45519	1856	150958	395928
Rok	2011	2012	2013	2014	2015	celkový
Burundi	0	0	0	0	0	0
Jižní Súdán	0	0	0	3 356	0	3 356
Keňa	56 173	85 762	43 368	38 558	51 595	325 595
Rwanda	0	1 399	0	0	0	1 399
Tanzanie	17 654	16 351	35 972	19 703	16 736	180 830
Uganda	132 877	110 993	210 963	57 226	189 965	1 178 125
Celkový	206 704	214 505	290 303	118 843	258 296	1 689 305

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Hodnoty v grafu poukazují na stále rostoucí trend v případě exportu z České Republiky do zemí EAC. Nejvíce agrárních surovin se vyveze do Ugandy, Tanzanie a Keni. Do Rwandy a Jižního Súdánu se v daném období vyvezlo komodit za velmi malou hodnotu ve srovnání s ostatními státy a export do Burundi neproběhl.

Tabulka níže poukazuje na v čase rostoucí obrat a saldo, kdy bylo jako základní období brán rok 2005. Lze tedy vyvodit, že export z EAC do ČR roste více než import

z ČR do EAC. Tento trend může být vysvětlen, rozvojovou snahou ČR směrem k zemím EAC. Hodnoty taktéž ilustrují rostoucí závislost zemí EAC na exportu do ČR, přičemž ze strany ČR je závislost minimální.

Tabulka 10: Agrární obchod mezi ČR a EAC

Agrární obchod mezi ČR a EAC											
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obrat [mil.EUR]	2,6	2,3	3,0	1,4	2,4	4,1	4,3	4,4	3,8	5,2	5,9
Změna obratu od roku 2005	100 %	87 %	115 %	54 %	91 %	158 %	164 %	166 %	145 %	196 %	223 %
Saldo [mil.EUR]	-2,6	-2,3	-2,9	-1,4	-2,1	-3,4	-3,9	-3,9	-3,2	-4,9	-5,3
Změna salda od roku 2005	100 %	87 %	111 %	53 %	80 %	128 %	149 %	150 %	122 %	187 %	203 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Předchozí graf poukazuje na v čase rostoucí obrat a saldo, kdy bylo jako základní období brán rok 2005. Lze tedy vyvodit, že export z EAC do ČR roste více než import z ČR do EAC. Tento trend může být vysvětlen, rozvojovou snahou ČR směrem k zemím EAC. Hodnoty taktéž ilustrují rostoucí závislost zemí EAC na exportu do ČR, přičemž ze strany ČR je závislost minimální.

Při srovnání teritoriální struktury mezinárodního obchodu EU s EAC a ČR s EAC je znatelná odlišnost. Nejvyšší hodnoty importu a exportu zaznamenala EU při směně s Keňou. V případě ČR jsou nevyšší hodnoty importovaných agrárních komodit zaznamenány u Tanzanie a v případě exportu do ČR jsou nejvyšší hodnoty zaznamenány u Ugandy. Nejnižší podíl u regionu EU a ČR v případě exportu i importu jsou zaznamenány

u Jižního Súdánu. V těchto hodnotách se odráží nejnižší politická a ekonomická rozvinutost Jižního Súdánu ve srovnání s ostatními státy EAC,

3.2 Analýza komoditní struktury deskriptivní metodou

Analýzou komoditní struktury jsou identifikovány významné komoditní agregace z pohledu hodnoty, za kterou byly obchodovány.

3.2.1 Komoditní struktura AZO EU ve vztahu k EAC

V následujících tabulkách je znázorněna komoditní struktura agrární směny mezi regiony EU a EAC v letech 2005, 2010 a 2015. Pro kompletní přehled jsou v přílohách (příloha 2 a 3) zpracovány tabulky importu a exportu mezi regiony EU a EAC za celé období. Určující kritérium pro sestavování grafů se stala cena komodit, za kterou proběhl mezinárodní obchod. Z tabulky plyne, že nejvíce importované komoditní agregace za léta 2005, 2010 a 2015 z EU do EAC, což se shoduje i s importem za celé období 2005-2015, jsou Káva, čaj, maté, koření (KN 09); Živé rostliny a květinářské výrobky (KN 06) a Ryby, koryši, měkkýši apod. (KN 03). Naopak z EU do EAC jsou nejvíce exportovány za léta 2005, 2010 a 2015, což se shoduje i s exportem za celé období 2005-2015, Obiloviny (KN 10); Nápoje a lihoviny (KN 22) a Různé potravinové přípravky (KN 21). Tyto hodnoty ilustrují téměř neměnnou komoditní strukturu v daném období. (Evropská komise, 2017)

Tabulka 11 Komoditní struktura exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC

Komoditní agregace	2005		2010		2015	
	Import do EU z EAC [tis.EUR]	Export z EU do EAC [tis.EUR]	Import do EU z EAC [tis.EUR]	Export z EU do EAC [tis.EUR]	Import do EU z EAC [tis.EUR]	Export z EU do EAC [tis.EUR]
01	908	1 633	651	3 835	1 027	5 167
02	265	3523	0	274	0	3 525
03	272 722	5 554	195 808	4 874	160 851	5 325
04	359	5 105	274	6 871	51	11 045
05	743	103	623	122	142	473
06	344 289	8 572	431 145	5 750	525 578	4 516
07	167 705	3 187	177 031	1 918	201 816	4 040
08	22 913	362	35 684	641	77 379	999
09	431 685	633	590 762	458	716 168	606
10	65	1 800	17	37 097	70	175 395
11	259	13 222	137	22 265	311	19 835
12	12 955	6 886	35 655	12 595	30 112	12 619
13	3 430	1 283	1 762	2 690	5 2778	3 468
14	400	0	104	17	768	20
15	769	2 712	1 816	2 425	5 450	4 236
16	32 766	317	15 512	691	18 474	1 109
17	25 077	6 141	1 399	3 862	6	4 283
18	11 747	1 402	49 259	4 223	53 731	4 697
19	549	7 856	310	18 292	322	49 888
20	78 482	5 764	79 961	9 752	96 396	17 553
21	2 633	14 910	5 605	20 961	3 052	54 445
22	139	14 690	448	28 298	730	61 835
23	69	1 901	0	3 287	51	8 643
24	65 548	1 765	122 723	6 903	254 873	438
Celkový	1 476 481	106 151	1 746 687	198 098	2 152 636	454 160

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Níže jsou zobrazeny nejvíce exportované a importované komodity a jejich nárůst / pokles hodnoty v čase. U exportovaných komodit velké výkyvy hodnoty ilustrují nerovnoměrný obchod, což je jedním z problémů agrární směny mezi EU a EAC. Importované komodity do EAC zaznamenávají zpravidla rostoucí trend. Všechny sledované komodity (mimo kapitolu 03 Ryby, korýši, měkkýši apod., u které jsou na počátku období hodnoty importu do EU vyšší než na konci období) vykazují na počátku zkoumaného období nižší hodnoty než na jeho konci. Tento trend poukazuje na rostoucí agrární obchod mezi regiony a tím i na rostoucí mezinárodní spolupráci.

Tabulka 12: Analýza komoditní struktury exportu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC

Změna exportu z EU do EAC od předchozího roku											
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
10 Obiloviny	100 %	2 914 %	0 %	16 304 %	424 %	72 %	32 %	0 %	64 319 %	291 %	160 %
22 Nápoje a lihoviny	100 %	132 %	113 %	106 %	92 %	131 %	126 %	119 %	127 %	101 %	113 %
21 Různé potravinové přípravky	100 %	156 %	93 %	77 %	85 %	147 %	175 %	101 %	109 %	111 %	121 %
Změna exportu z EU do EAC od roku 2005											
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
10 Obiloviny	100 %	2 914 %	4 %	672 %	2 844 %	2 061 %	661 %	3 %	2 093 %	6 087 %	9 747 %
22 Nápoje a lihoviny	100 %	132 %	150 %	159 %	147 %	193 %	243 %	290 %	367 %	372 %	421 %
21 Různé potravinové přípravky	100 %	156 %	146 %	112 %	96 %	141 %	246 %	250 %	273 %	303 %	365 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 13: Analýza komoditní struktury importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC

Změna importu do EU z EAC od předchozího roku											
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
09 Káva, čaj, maté, koření	100 %	98 %	112 %	109 %	114 %	101 %	122 %	92 %	91 %	93 %	128 %
06 Živé rostliny a květinářské výrobky	100 %	114 %	105 %	113 %	95 %	97 %	109 %	101 %	100 %	106 %	104 %
03 Ryby, korýši, měkkýši apod.	100 %	100 %	93 %	86 %	84 %	107 %	88 %	96 %	85 %	107 %	108 %
Změna importu do EU z EAC od roku 2005											
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
09 Káva, čaj, maté, koření	100 %	98 %	110 %	119 %	136 %	137 %	167 %	154 %	139 %	130 %	166 %
06 Živé rostliny a květinářské výrobky	100 %	114 %	120 %	135 %	129 %	125 %	137 %	138 %	138 %	147 %	153 %
03 Ryby, korýši, měkkýši apod.	100 %	100 %	93 %	80 %	67 %	72 %	63 %	61 %	51 %	55 %	59 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

V tabulce 14 jsou uvedeny hodnoty za export, import a hodnoty salda z pohledu regionu EU. Vývoj hodnot od roku 2005 do roku 2015 má rostoucí trend, což je také vidět u růstu záporné hodnoty salda. Hodnoty ilustrují rostoucí výši a objem obchodní směny a tedy i spolupráce. Tento trend také odráží vysokou závislost regionu EAC na exportu a tedy i snahu o jeho rozšíření.

Tabulka 14: Souhrn komoditní struktury exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony EU a EAC

Rok	Import do EU z EAC [EUR]	Export z EU do EAC [EUR]	Saldo [EUR]
2005	1 476 481 206	106 151 127	-1 370 330 079
2006	1 541 748 334	178 711 945	-1 363 036 389
2007	1 651 018 160	127 707 396	-1 523 310 764
2008	1 705 669 975	183 581 815	-1 522 088 160
2009	1 683 445 809	192 819 358	-1 490 626 451
2010	1 746 687 283	198 098 244	-1 548 589 039
2011	1 979 685 958	230 823 978	-1 748 861 980
2012	1 880 455 356	225 512 893	-1 654 942 463
2013	1 781 804 638	269 720 247	-1 512 084 391
2014	1 858 846 408	351 349 905	-1 507 496 503
2015	2 152 636 018	454 159 593	-1 698 476 425
Celkem	19 458 479 145	2 518 636 501	-16 939 842 644

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

3.2.2 Komoditní struktura AZO ČR ve vztahu k EAC

Komoditní struktura mezi regiony EAC a ČR je z jedné strany ovlivněna potřebami a z druhé strany sociálním vývojem obyvatelstva. V tabulce níže je zobrazen export a import komoditní agregace mezi ČR a EAC v roce 2005, 2010 a 2015. Nejvyšší podíl na exportu v období od roku 2005 do roku 2015 zaznamenaly agregace - Káva, čaj, maté, koření (KN 09) Tabák a tabákové výrobky (KN 24) a Živé rostliny a květinářské výrobky (KN 06), což reflektují hodnoty v tabulce za jednotlivé roky. Ve srovnání s dovozem do EU je podíl nejvíce dovezených komoditních agregací do ČR téměř shodný. Největší podíl na exportu je zaznamenán u agregací - Olejnatá semena a plody (KN 12), Živá zvířata (KN 01) a

Rostlinné výtažky a šťávy (KN 13) pro celé sledované období, stejně tak dominují i v jednotlivých letech, uvedených v tabulce níže.

Tabulka 15: Komoditní struktura exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC

Kapitola komodit	2005		2010		2015	
	Import do ČR z EAC [tis.EUR]	Export z ČR do EAC [tis.EUR]	Import do ČR z EAC [tis.EUR]	Export z ČR do EAC [tis.EUR]	Import do ČR z EAC [tis.EUR]	Export z ČR do EAC [tis.EUR]
01	39	0	24	226	34	47
03	2	0	5	0	32	0
05	0	0	0,4	0	1	0
06	94	0	151	0	0	0
08	0	0	0	0	3	0
09	372	0	1 347	0	1 167	0
12	5	0	4	100	12	73
13	0	0	0	69	0	110
15	0	0	0	0	95	252
16	0	0	0	0	5	0
18	0	0	0	0	5	0
20	0	0	0	0	0,04	0
21	3	0	0	0	40	8
22	0	0	1	0	0	20
24	2 116	0	2 219	0	4 209	0
Celkový	2 631	0	3 751	395	5 600,04	510

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Níže jsou zaznamenány nejvíce exportované a importované komodity a jejich nárůst / pokles hodnoty v čase. U exportovaných komodit hodnoty ilustrují nerovnoměrný obchod, což je jedním z problémů agrární směny mezi ČR a EAC. Importované komodity do EAC zaznamenávají zpravidla rostoucí trend. Všechny sledované komodity vykazují na počátku zkoumaného období nižší hodnoty než na jeho konci. Tento trend poukazuje na rostoucí agrární obchod mezi regiony a tím i na rostoucí spolupráci.

Tabulka 16: Analýza komoditní struktury exportu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC

Změna exportu z ČR do EAC od předchozího roku											
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
12 Olejnatá semena a plody	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	161 %	76 %	87 %	236 %	13 %	352 %
01 Živá zvířata	100 %	0 %	449 %	0 %	0 %	439 %	20 %	136 %	54 %	90 %	158 %
13 Rostlinné výtažky a šťávy	100 %	0 %	180 %	30 %	1 685 %	222 %	122 %	65 %	175 %	46 %	245 %
Změna exportu z ČR do EAC od roku 2006 (u KN 12 od roku 2007)											
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
12 Olejnatá semena a plody	-	-	100 %	0 %	311 %	502 %	381 %	331 %	782 %	103 %	363 %
01 Živá zvířata	-	100 %	449 %	0 %	1 722 %	7 568 %	1 517 %	2 057 %	1 108 %	1 000 %	1 580 %
13 Rostlinné výtažky a šťávy	-	100 %	180 %	55 %	918 %	2 041 %	2 498 %	1 633 %	2 856 %	1 321 %	3 235 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 17: Analýza komoditní struktury importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC

Změna importu do ČR z EAC od předchozího roku											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
09 Káva, čaj, maté, koření	100 %	120 %	206 %	88 %	131 %	127 %	146 %	42 %	81 %	127 %	139 %
24 Tabák a tabákové výrobky	100 %	79 %	111 %	28 %	215 %	202 %	90 %	158 %	87 %	151 %	102 %
06 Živé rostliny a květinářské výrobky	100 %	120 %	119 %	45 %	73 %	345 %	75 %	111 %	52 %	0 %	0 %
Změna importu do ČR z EAC od roku 2005											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
09 Káva, čaj, maté, koření	100 %	120 %	248 %	218 %	285 %	362 %	528 %	221 %	178 %	226 %	314 %
24 Tabák a tabákové výrobky	100 %	79 %	88 %	24 %	52 %	105 %	94 %	149 %	129 %	194 %	199 %
06 Živé rostliny a květinářské výrobky	100 %	120 %	143 %	64 %	47 %	161 %	120 %	133 %	69 %	0 %	0 %

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

V tabulce níže jsou uvedeny hodnoty exportu, importu a salda všech sledovaných komodit. Vývoj hodnot od roku 2005 do roku 2015 poukazuje na zvyšující se zápornou hodnotu salda, což bylo případem i u analýzy salda regionu EU. Růst hodnot poukazuje na rozvoj obchodu mezi regiony a s tím spojenou mezinárodní spolupráci.

Tabulka 18: Souhrn komoditní struktury exportu a importu v letech 2005, 2010 a 2015 mezi regiony ČR a EAC

Rok	Import do ČR z EAC (EUR)	Export z ČR z EAC (EUR)	Saldo (EUR)
2005	2629997	0	-1 370 330 079
2006	2285666	6393	-1 363 036 389
2007	2966428	45519	-1 523 310 764
2008	1408738	1856	-1 522 088 160
2009	2245345	150958	-1 490 626 451
2010	3751232	395928	-1 548 589 039
2011	4117432	206704	-1 748 861 980
2012	4148738	214505	-1 654 942 463
2013	3510488	290303	-1 512 084 391
2014	5042752	118843	-1 507 496 503
2015	5601445	258296	-1 698 476 425
Celkem	37 708 261	1689305	-16 939 842 644

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

3.3 Analýza metodou „product mapping“

Metodou „product mapping“, konkrétně indexy TBI a LFI, tato práce odhaluje přední exportované agrární komodity v bilaterálním obchodu mezi zeměmi Evropské Unie a Východoafrického společenství v období od roku 2005 do roku 2015.

3.3.1 Analýza komparativní výhody na základě LFI

Na základě provedené analýzy lze vyvodit, že se agrární obchod se mezi zkoumanými regiony v období od roku 2005 do roku 2015 dynamicky rozvíjel – navyšovala se nejen hodnota komodit, ale i objem realizované bilaterální směny.

Z výsledků analýzy vyplývá, že nejvyšší komparativní výhodu zaznamenaly tyto komoditní agregace: Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. (KN 11), Různé potravinové

přípravky (KN 21) a Nápoje a lihoviny (KN 22), které vykazovaly stabilní růst hodnot, dále Obiloviny (KN 10), které zaznamenaly za celé období nejdynamičtější růst. Záporné hodnoty vykazují kapitoly komodit, u kterých je produkce v EU neefektivní, příkladem - Káva, čaj, maté, koření (KN 09) a Tabák a tabákové výrobky (KN 24). V tabulce 19 nejsou uvedeny komoditní agregace, které nevykazují významnou komparativní výhodu či nevýhodu. Tabulka s kompletními hodnotami, je uvedena v příloze 1 této práce.

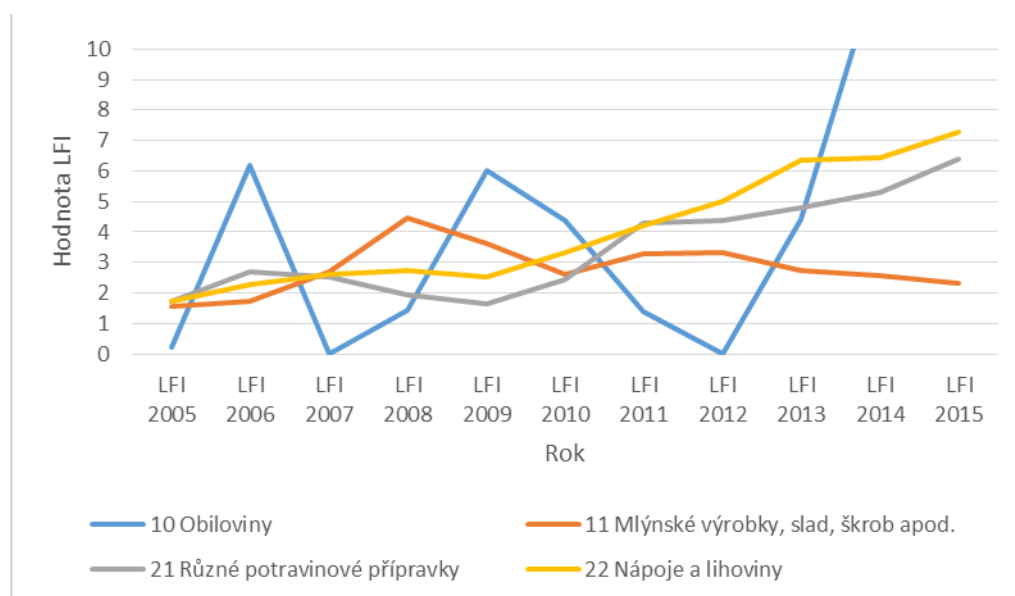
Tabulka 19: Analýza konkurenceschopnosti na základě LFI

Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
03	-1,66	-1,63	-1,48	1,19	-0,87	-1,09	-1,05	-0,54	-0,82	-0,05	-0,74
04	0,60	0,85	0,67	0,63	0,73	0,81	1,17	1,24	1,42	1,29	1,30
06	-1,91	-2,18	-2,42	-2,86	-3,01	-2,98	-3,30	-3,34	-3,44	-3,70	-3,92
07	-1,05	-1,42	-1,42	-1,55	-1,30	-1,27	-1,31	-1,17	-1,19	-1,22	-1,23
08	-0,15	-0,23	-0,21	-0,24	-0,26	-0,23	-0,24	-0,22	-0,20	-0,38	-0,54
09	-3,58	-3,55	-3,99	-4,34	-4,93	-4,95	-6,07	-5,50	-4,99	-4,68	-6,00
10	0,21	6,18	0,01	1,42	6,03	4,37	1,40	0,01	4,44	12,91	20,68
11	1,56	1,72	2,69	4,47	3,64	2,62	3,28	3,34	2,76	2,58	2,34
12	0,70	0,59	0,90	1,04	1,23	1,18	0,76	0,71	0,80	0,77	1,23
19	0,92	1,17	1,13	1,73	2,15	2,15	5,18	4,18	4,57	4,51	5,88
20	0,01	0,16	-0,10	-0,04	0,28	0,47	0,60	0,91	0,58	0,88	1,25
21	1,74	2,71	2,51	1,93	1,64	2,42	4,30	4,36	4,78	5,30	6,39
22	1,73	2,29	2,59	2,74	2,54	3,33	4,20	5,02	6,35	6,43	7,28
23	0,22	0,21	0,31	0,34	0,29	0,39	0,40	0,47	0,56	0,61	1,02
24	-0,35	-0,30	-0,58	-0,26	-0,77	-0,23	-0,27	-1,14	-1,21	-1,64	-2,11

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu je zaznamenán vývoj komoditních agregací, které nesou nejvyšší komparativní výhodu. Graf poukazuje na přítomnost velkých výkyvů v hodnotách, které jsou způsobeny nepravidelným trhem ze strany EAC. Dále je patrný růst hodnot v celém období.

Graf 4: Vývoj komparativně výhodných komoditních agregací

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.2 Analýza specializace prostřednictvím TBI

Analýza pomocí TBI indexu slouží k odhalení specializace země při exportu nebo importu pro specifickou komoditní agregaci. Níže je provedena analýza TBI indexu na základě dat celkového agrárního importu a exportu zemí EU v období od roku 2005 do roku 2015. Z hodnot v tabulce níže vyplývá, že EU jako region se nejvíce specializuje na vývoz agregací: Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. (KN 11), Mléko, mléčné výr., vejce a med (KN 04) a Přípravky z obilí (KN 19) a naopak se do EU nejvíce dováží Rostlinné pletací materiály (KN 14) Ovoce, ořechy (KN 08) a Ryby, korýši, měkkýši apod. (KN 03) V textu výše uvedené komoditní agregace, na které se EU jako region orientuje, vykazují stabilní hodnoty bez velkých výkyvů. Nejdynamičtěji se vyvíjí hodnota indexu u agregace Živá zvířata (KN 01), která za 10 letech vzrostla o 0,51 jednotky.

Tabulka 20: Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu

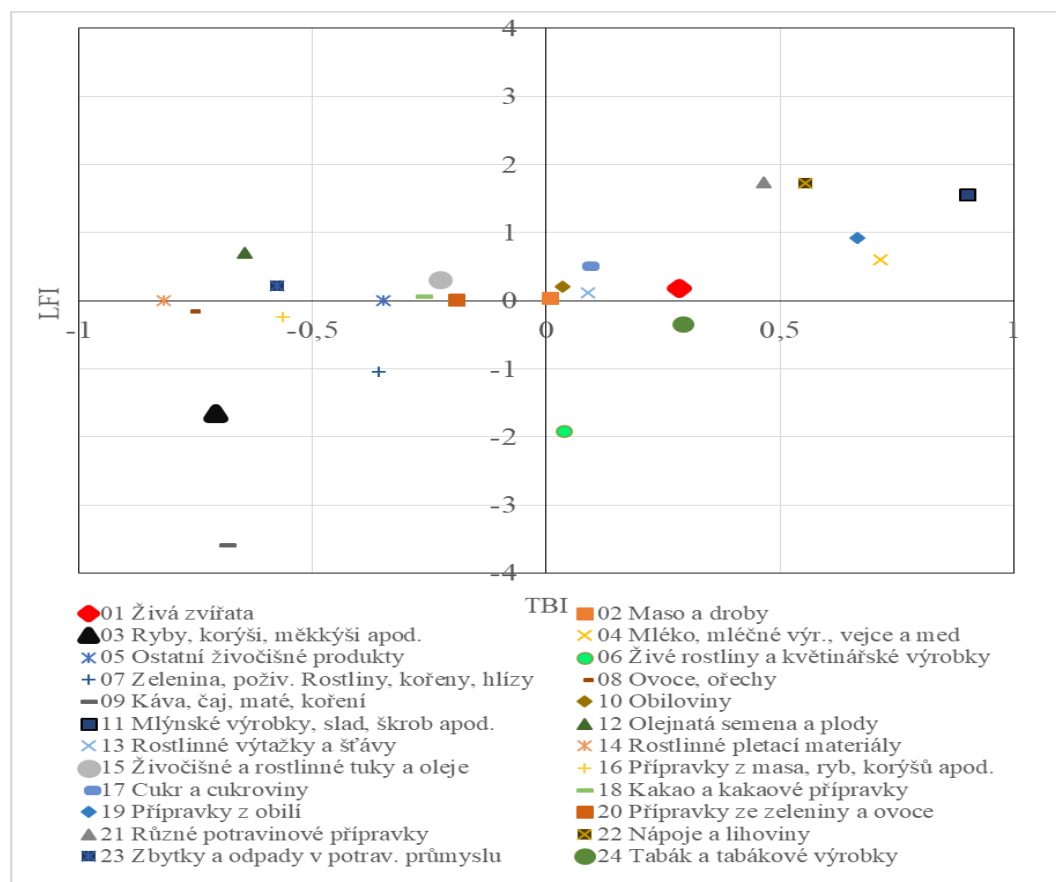
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
01	0,28	0,24	0,38	0,48	0,58	0,66	0,81	0,77	0,80	0,79	0,79
02	0,01	0,01	-0,02	0,15	0,12	0,24	0,32	0,38	0,38	0,35	0,33
03	-0,71	-0,73	-0,72	-0,69	-0,71	-0,69	-0,68	-0,63	-0,64	-0,65	-0,66
04	0,72	0,70	0,74	0,74	0,72	0,77	0,79	0,80	0,81	0,81	0,80
05	-0,35	-0,30	-0,31	-0,31	-0,27	-0,23	-0,24	-0,24	-0,19	-0,18	-0,16
06	0,04	0,06	0,07	0,05	0,02	0,06	0,07	0,11	0,14	0,10	0,10
07	-0,36	-0,29	-0,35	-0,28	-0,27	-0,21	-0,18	-0,14	-0,12	-0,16	-0,20
08	-0,76	-0,72	-0,70	-0,69	-0,68	-0,64	-0,62	-0,57	-0,59	-0,62	-0,69
09	-0,68	-0,69	-0,70	-0,71	-0,71	-0,72	-0,75	-0,73	-0,68	-0,68	-0,70
10	0,03	0,06	-0,22	-0,01	0,18	0,33	0,16	0,11	0,28	0,23	0,29
11	0,90	0,89	0,86	0,90	0,90	0,89	0,86	0,88	0,87	0,88	0,86
12	-0,65	-0,60	-0,59	-0,65	-0,63	-0,60	-0,59	-0,61	-0,59	-0,56	-0,56
13	0,09	0,07	0,10	0,04	0,10	0,07	0,04	0,03	0,05	0,06	0,08
14	-0,82	-0,71	-0,49	-0,57	-0,57	-0,88	-0,87	-0,88	-0,87	-0,89	-0,88
15	-0,23	-0,33	-0,37	-0,44	-0,35	-0,38	-0,39	-0,34	-0,28	-0,30	-0,29
16	-0,56	-0,58	-0,59	-0,61	-0,60	-0,59	-0,58	-0,56	-0,56	-0,56	-0,58
17	0,09	0,17	-0,11	-0,19	-0,08	0,06	-0,22	-0,07	-0,18	-0,04	0,03
18	-0,26	-0,18	-0,19	-0,22	-0,27	-0,19	-0,20	-0,07	-0,05	-0,09	-0,17
19	0,67	0,68	0,67	0,67	0,67	0,68	0,70	0,73	0,75	0,77	0,75
20	-0,19	-0,18	-0,17	-0,19	-0,15	-0,12	-0,12	-0,08	-0,07	-0,07	-0,12
21	0,47	0,46	0,44	0,42	0,40	0,44	0,45	0,46	0,48	0,47	0,44
22	0,55	0,57	0,54	0,53	0,52	0,59	0,63	0,65	0,64	0,65	0,65
23	-0,58	-0,54	-0,56	-0,59	-0,53	-0,50	-0,47	-0,46	-0,44	-0,43	-0,40
24	0,29	0,43	0,22	0,33	0,28	0,27	0,32	0,34	0,35	0,33	0,30

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.3 „Product mapping“ za rok 2005 regionu EU ve vztahu k EAC

Výsledky hodnot za rok 2005 ukazují, že nejvíce komoditních agregací zahrnuje skupina A - 10, dále skupina B a D, které obě zahrnují 6 agregací a nejméně kapitol komodit obsahuje skupina C – 2 agregace. V roce 2005 byl tedy region EU převážně specializován na vývoz sledovaných komodit a 16 agregací bylo komparativně výhodných. Nejvyšší hodnota specializace na vývoz byla zaznamenána u agregace Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. (KN 11) a nejvyšší hodnotu specializace na dovoz u agregace Rostlinné pletací materiály (KN 14). Komparativně nejvýhodnější byla agregace: Různé potravinové přípravky (KN 21). Naopak komparativní nevýhodu analýza odhalila u agregace Káva, čaj, maté a koření (KN 09).

Graf 5: „Product mapping“ za rok 2005 regionu EU ve vztahu k EAC

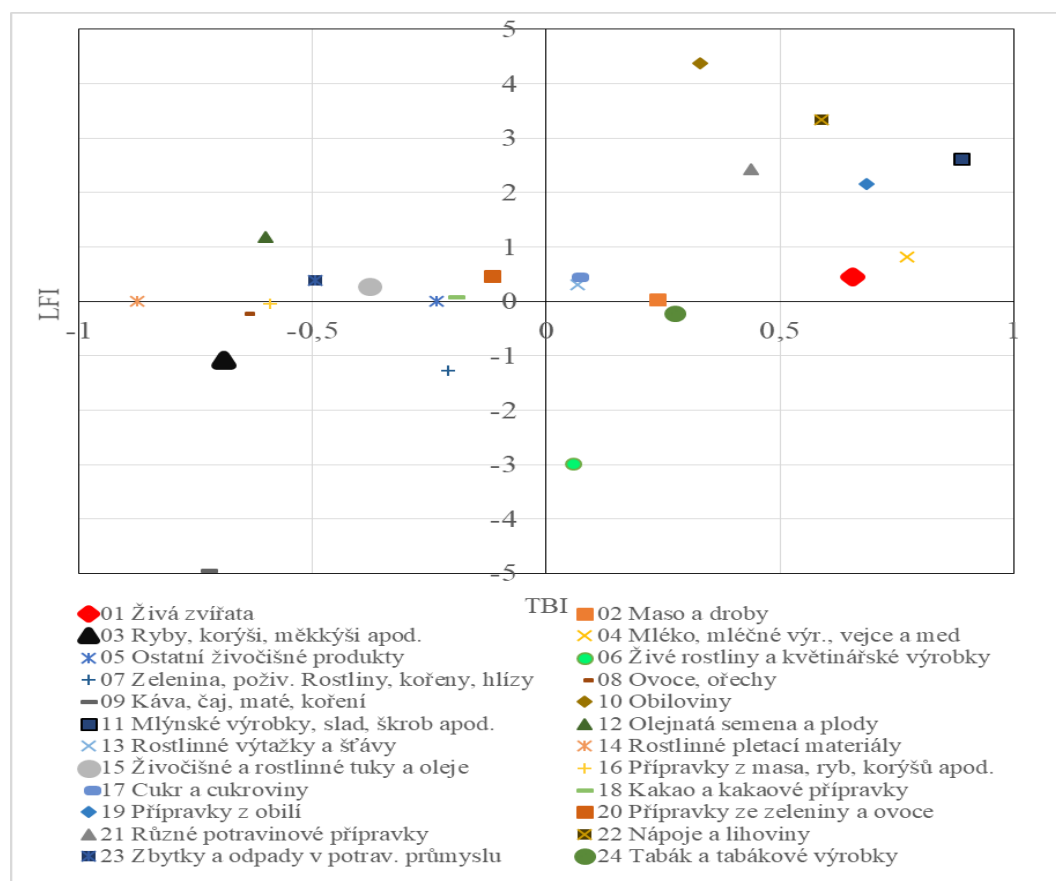

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.4 „Product mapping“ za rok 2010 regionu EU ve vztahu k EAC

Analýza za rok 2010 prokázala, že nejvíce komoditních agregací zahrnuje skupina A - 10, dále skupina B a D, které obě zahrnují 6 kapitol a nejméně agregací obsahuje skupina C - 2. V roce 2010 byl tedy region EU převážně specializován na vývoz sledovaných komodit a 16 agregací bylo komparativně výhodných. Nejvyšší hodnota specializace na vývoz byla zaznamenána u agregace Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. (KN 11) a nejvyšší hodnota specializace na dovoz u agregace Rostlinné pletací materiály (KN 13). Nejvíce komparativně výhodná byla agregace Obiloviny (KN 10) a nejméně agregace Káva, čaj, maté a koření (KN 09).

Graf 6: „Product mapping“ za rok 2010 regionu EU ve vztahu k EAC

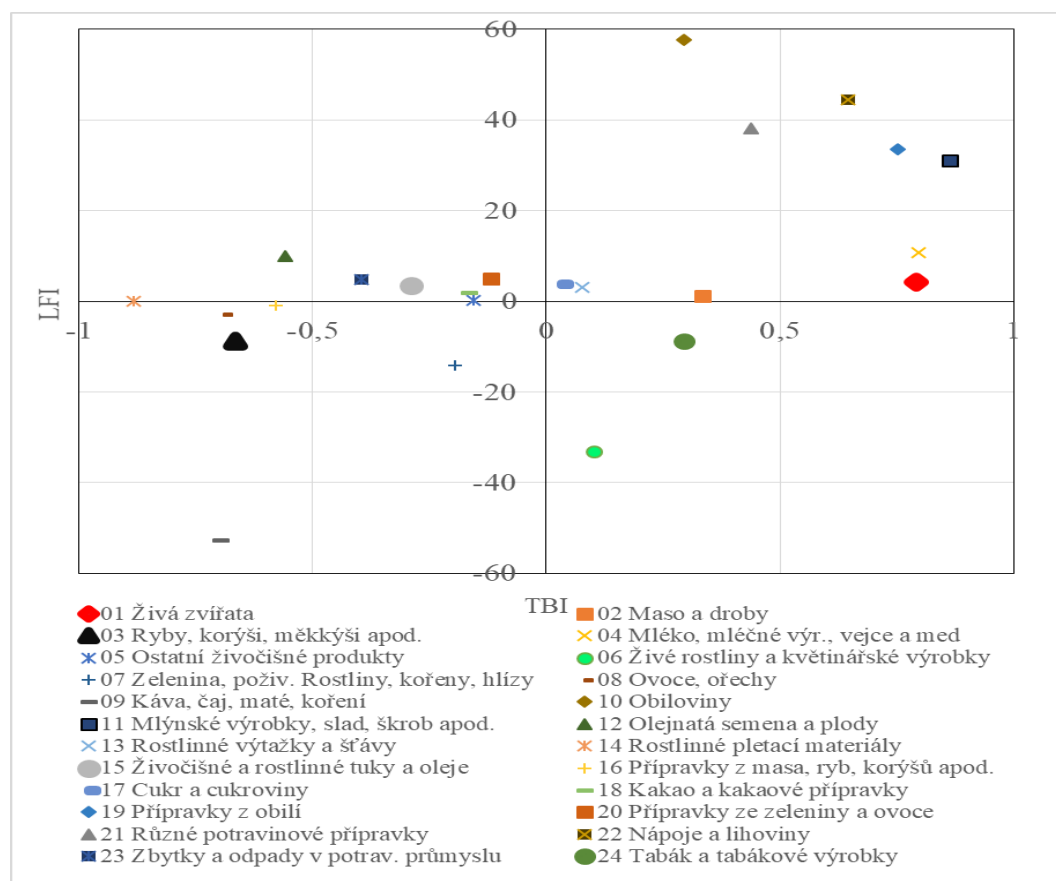

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.5 „Product mapping“ za rok 2015 regionu EU ve vztahu k EAC

V roce 2015 analýza ilustruje, že nejvíce komoditních agregací zahrnuje skupina A - 10, dále skupina B a D, které obě zahrnují 6 agregací a nejméně obsahuje skupina C - 2. V roce 2015 byl tedy region EU převážně specializován na vývoz sledovaných komodit a 16 kapitol agregací bylo komparativně výhodných. Nejvyšší hodnota specializace na vývoz byla zaznamenána u agregace Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. (KN 11) a nejvyšší hodnotu specializace na dovoz u agregace Rostlinné pletací materiály (KN 13). Nejvíce komparativně výhodná byla agregace Obiloviny (KN 10) a nejméně agregace Káva, čaj, maté a koření (KN 09).

Graf 7: „Product mapping“ za rok 2015 regionu EU ve vztahu k EAC

Zdroj: vlastní zpracování

3.4 Analýza metodou „product mapping“ se zaměřením na ČR

3.4.1 Analýza komparativní výhody na základě LFI

Agrární obchod mezi léty 2005 a 2015 se rozvíjel pouze u některých agrárních komodit nejen svou hodnotou ale i objemem. Kapitoly komodit, které nejsou v tabulce níže uvedeny, nemohly být zahrnuty do výpočtu LFI indexu z důvodu absence exportu či importu. Z výsledků analýzy vyplývá, že nejvyšší komparativní výhodu zaznamenaly komoditní agregace: Rostlinné výtažky a šťávy (KN 13), Olejnatá semena a plody (KN 12) a Živá zvířata (KN 10). Tyto agregace vykazovaly stabilní růst hodnot. Ve srovnání s regionem EU se komoditní agregace, které vykazují komparativní výhodu, neshodují ani v jedné.

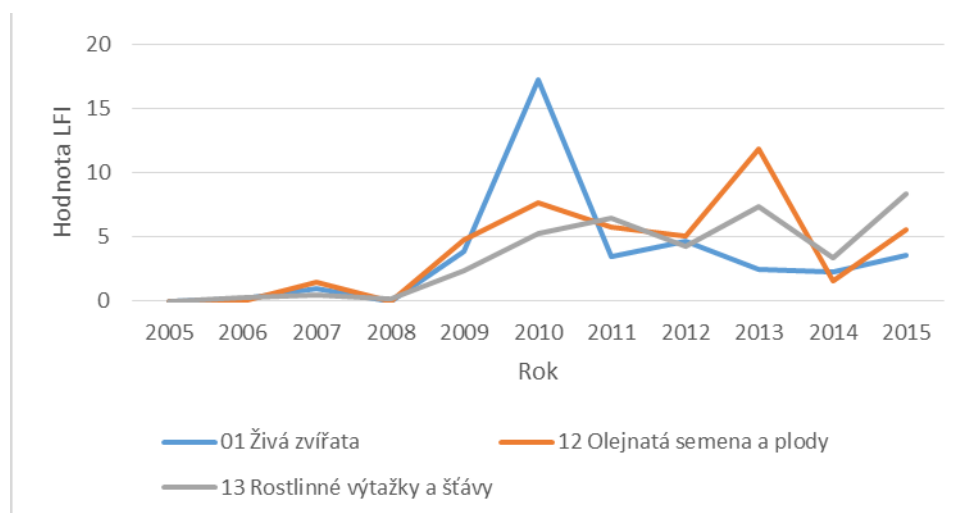
Tabulka 21: Analýza komparativní výhody na základě LFI – zaměření na ČR

Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
01	0	0,23	1,02	0,00	3,91	17,20	3,45	4,67	2,52	2,27	3,59
12	0	0,00	1,52	0,00	4,73	7,63	5,79	5,02	11,88	1,57	5,52
13	0	0,26	0,47	0,14	2,38	5,28	6,47	4,23	7,39	3,42	8,38
19	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,26	0,00	0,00	0,00
20	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00
21	0	0,00	0,43	0,00	0,46	0,00	0,02	1,08	0,29	0,52	0,64
22	0	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,25	1,50

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu je zaznamenán vývoj kapitol komodit, které nesou nejvyšší komparativní výhodu. Na grafu je vidět růst hodnot v čase a dále vysoké výkyvy hodnot, které poukazují na nerovnoměrný obchod.

Graf 8: Vývoj komparativně výhodných kapitol komodit

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.2 Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu

Analýza pomocí TBI indexu odhalila nejvyšší specializaci ČR na vývoz za celé sledované období u komoditních agregací: Mléko, mléčné výr., vejce a med (KN 04), Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. (KN 11) a Živá zvířata (KN 01). Nejvyšší specializaci na dovoz do ČR za celé sledované období je zaznamenána u agregací: Ovoce, ořechy (KN 08) Rostlinné pletací materiály (KN 14) a Ryby, korýši, měkkýši apod. (KN 03). Tyto hodnoty jsou ilustrovány tabulkou 22.

Tabulka 22: Analýza specializace prostřednictvím TBI indexu –zaměření na ČR

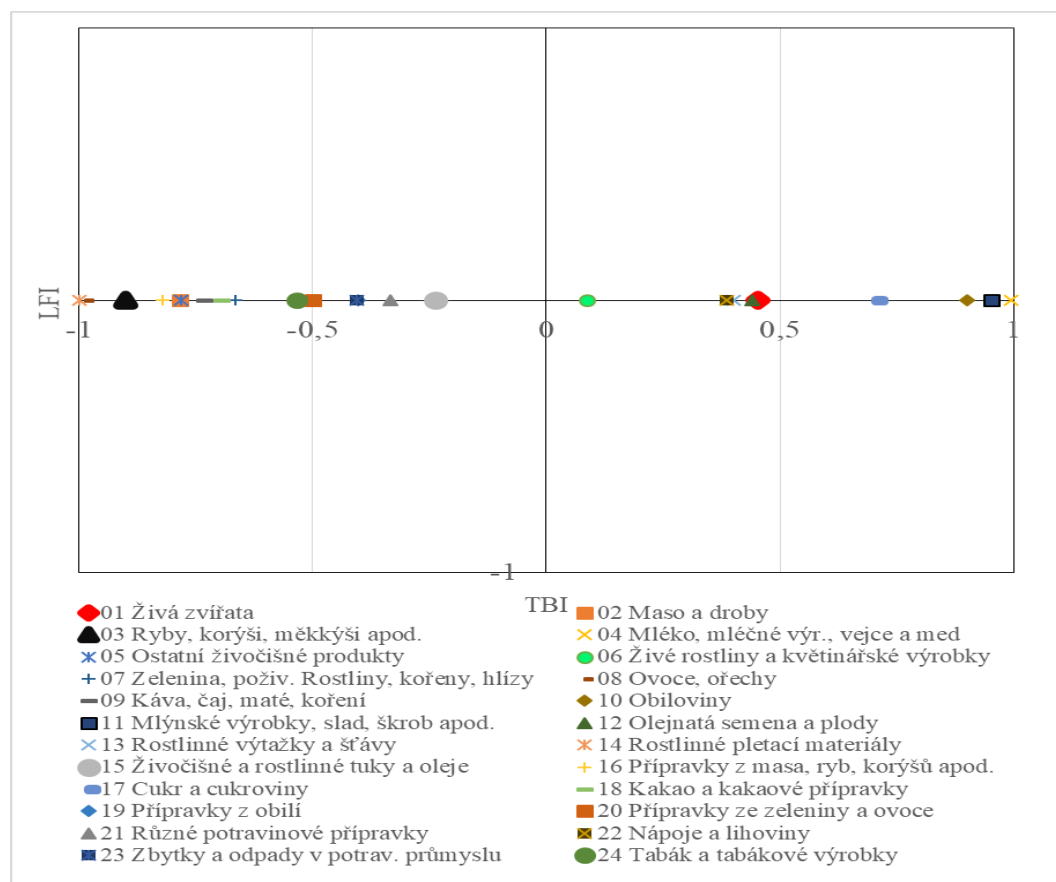
Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
01	0,45	0,43	0,37	0,65	0,67	0,84	0,91	0,89	0,93	0,88	0,95
02	-0,78	-0,45	-0,20	-0,16	0,01	0,46	0,23	0,07	0,22	0,41	0,40
03	-0,90	-0,91	-0,92	-0,93	-0,93	-0,92	-0,92	-0,91	-0,82	-0,88	-0,92
04	0,99	0,97	0,98	0,97	0,95	0,96	0,96	0,97	0,98	0,97	0,90
05	-0,78	-0,82	-0,89	-0,78	-0,78	-0,73	-0,79	-0,65	-0,63	-0,64	-0,24
06	0,09	-0,65	-0,56	-0,86	-0,81	-0,85	-0,92	-0,87	-0,63	-0,67	-0,67
07	-0,67	-0,56	-0,90	-0,90	-0,91	-0,92	-0,85	-0,77	-0,80	-0,86	-0,82
08	-0,99	-0,82	-0,99	-0,99	-0,96	-0,97	-0,96	-0,97	-0,98	-0,97	-0,99
09	-0,73	-0,70	-0,68	-0,82	-0,87	-0,91	-0,94	-0,91	-0,82	-0,83	-0,81
10	0,90	0,84	0,32	-0,27	-0,04	-0,09	-0,02	0,19	-0,31	-0,52	-0,62
11	0,95	0,94	0,81	0,88	0,95	0,90	0,89	0,92	0,87	0,80	0,77
12	0,44	0,51	0,58	0,52	0,53	0,53	0,51	0,43	0,37	0,42	0,43
13	0,40	0,16	-0,23	0,02	0,11	0,03	0,06	0,07	0,13	0,21	0,13
14	-1,00	-0,92	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00	-0,90	-0,95	-0,87	-0,98	-0,96
15	-0,24	-0,34	-0,15	-0,14	-0,69	-0,89	-0,85	-0,59	-0,69	-0,89	-0,85
16	-0,82	-0,78	-0,83	-0,73	-0,83	-0,81	-0,53	-0,63	-0,47	-0,49	-0,53
17	0,71	0,71	0,20	0,43	0,74	0,74	0,72	0,72	0,65	0,64	0,74
18	-0,69	-0,42	0,01	0,01	-0,47	-0,09	0,20	0,39	0,38	0,36	0,47
19	-0,40	-0,23	-0,05	0,00	-0,10	0,10	0,16	0,26	0,38	0,44	0,36
20	-0,50	-0,33	-0,59	-0,77	-0,81	-0,75	-0,74	-0,65	-0,60	-0,63	-0,70
21	-0,33	-0,22	-0,14	-0,07	0,05	-0,01	-0,33	-0,36	-0,32	-0,37	-0,36
22	0,38	0,51	0,42	0,24	0,08	0,28	0,17	0,25	0,31	0,32	0,30
23	-0,41	-0,38	-0,34	-0,41	-0,29	-0,21	-0,17	-0,19	0,16	0,31	0,14
24	-0,53	-0,78	-0,91	-0,65	-0,40	-0,79	-0,68	-0,50	-0,16	-0,42	0,35

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.3 „Product mapping“ za rok 2005 regionu ČR ve vztahu k EAC

Za rok 2005 nejsou dostupné hodnoty LFI indexu, jelikož v roce 2005 ČR neexportovala agrární komodity do zemí EAC a tedy index nebylo možné vypočítat. V roce 2005 jsou tedy porovnávána data získána analýzou TBI indexu. V roce 2005 se ČR nejvíce specializovala na vývoz komoditních agregace: Mléko, mléčné výr., vejce a med (KN 04). Nejvyšší specializaci na dovoz ČR zaznamenala u agregace: Rostlinné pletací materiály (KN 13).

Graf 9: „Product mapping“ za rok 2005 regionu ČR ve vztahu k EAC

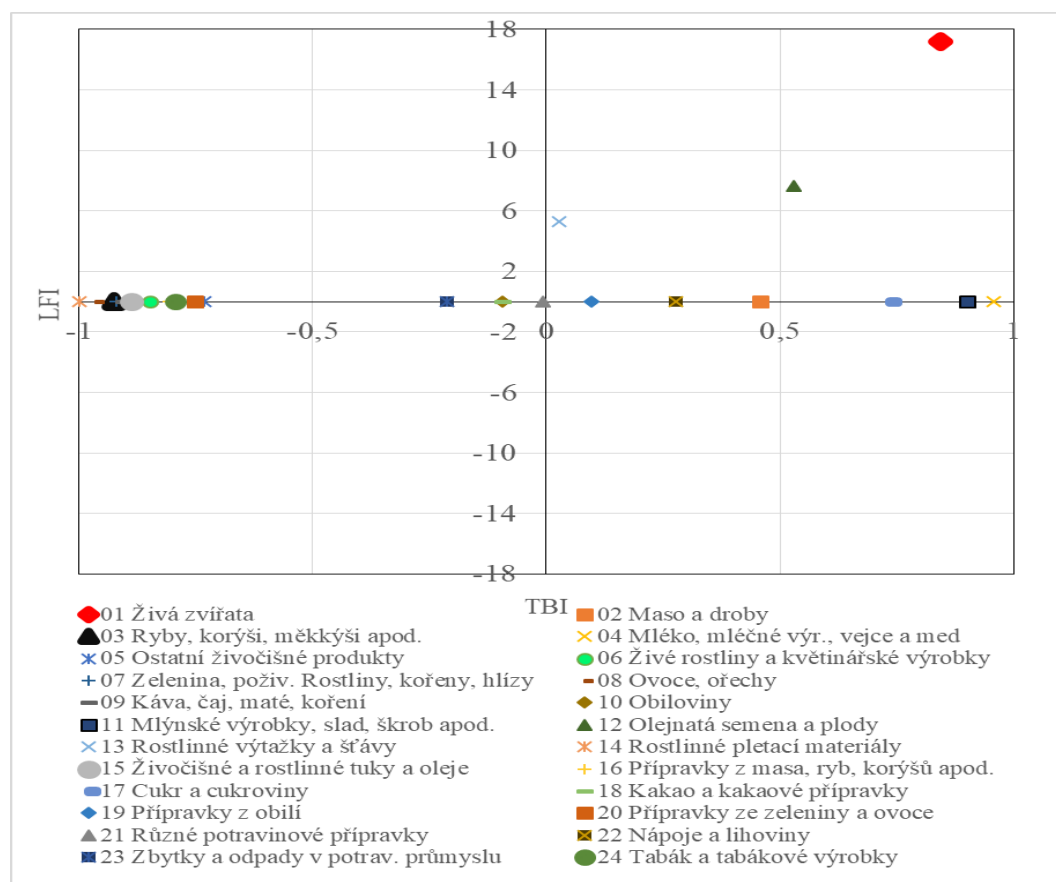

Zdroj: vlastní zpracování

3.5 „Product mapping“ za rok 2010 regionu ČR ve vztahu k EAC

V roce 2010 jsou dostupné hodnoty LFI indexu u 3 komoditních agregací - Živá zvířata (KN 01), dále Olejnatá semena a plody (KN 12) a Rostlinné výtažky a šťávy (KN 13) - u ostatních v tomto roce lze porovnat pouze specializace na export či import. Agregace, pro které jsou dostupné hodnoty LFI indexu, se řadí do skupiny A, vykazují tedy komparativní výhodu a ČR se u nich specializuje na export. Nejvyšší komparativní výhodu zaznamenala agregace Živá zvířata (KN 01). Nejvyšší specializaci na vývoz ČR vykazovala u kapitoly komodit: Mléko, mléčné výr., vejce a med (KN 04) a nejvyšší specializaci na dovoz ČR zaznamenala u kapitoly komodit Rostlinné pletací materiály (KN 14).

Graf 10: „Product mapping“ za rok 2010 regionu ČR ve vztahu k EAC

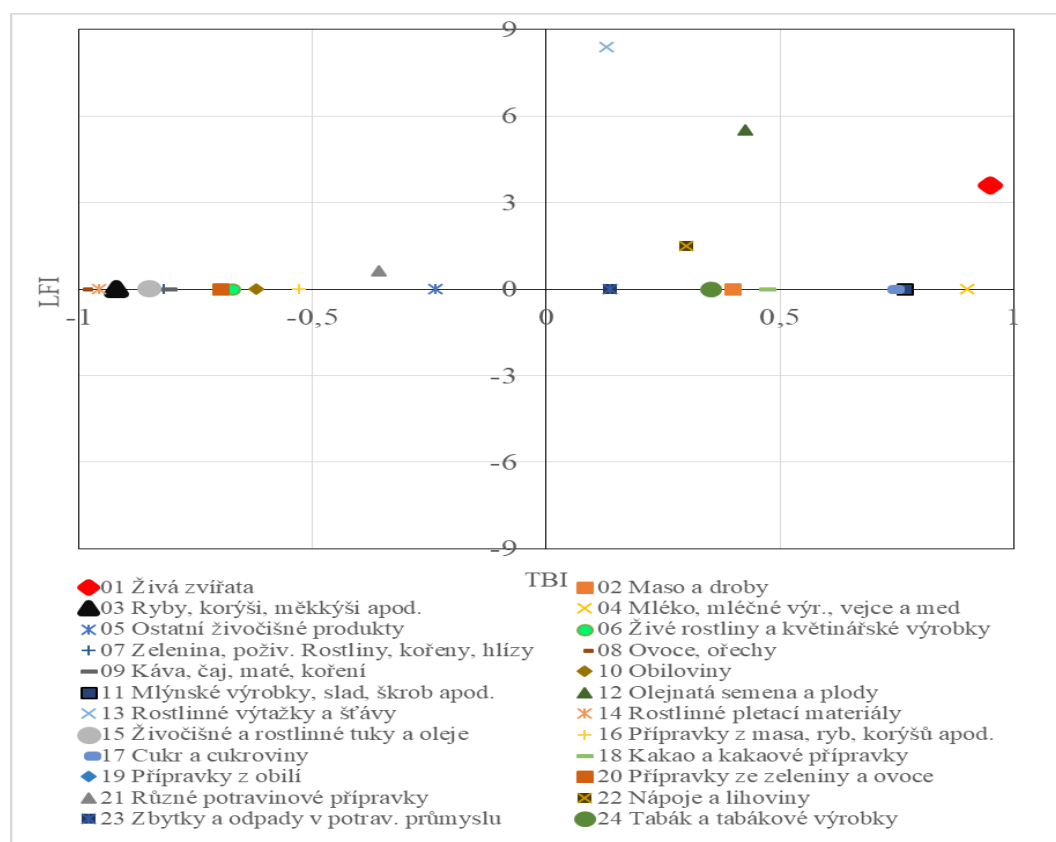

Zdroj: vlastní zpracování

3.6 „Product mapping“ za rok 2015 regionu ČR ve vztahu k EAC

V roce 2015 jsou dostupné hodnoty LFI indexu u 6 kapitol komoditních agregací - Živá zvířata (KN 01), Olejnatá semena a plody (KN 12), Nápoje a lihoviny (KN 22), Rostlinné výtažky a šťávy (KN 13), Různé potravinové přípravky (KN 21) a Živočišné a rostlinné tuky a oleje (KN 15) - u ostatních v tomto roce lze porovnat pouze specializace na export či import na základě TBI indexu. 4 komoditní agregace se řadily do skupiny A a 2 do skupiny B (viz. Graf 13). Nejvyšší komparativní výhodu a orientaci na čistý export zaznamenala ČR u agregace: Živá zvířata (KN 01). Nejnižší komparativní výhoda byla prokázána u agregace: Různé potravinové přípravky (KN 21). Nejvyšší specializaci na vývoz ČR vykázala agregace: Živá zvířata (KN 01) a nejvyšší specializaci na dovoz ČR zaznamenala u agregace: Ovoce, ořechy (KN 08).

Graf 11: „Product mapping“ za rok 2015 regionu ČR ve vztahu k EAC

Zdroj: vlastní zpracování

4 Výsledky a diskuse

4.1 Teritoriální struktura

Analýzou teritoriální struktury AZO byli identifikováni významní obchodní partneři z diskutovaných regionů. Ze strany EU jsou nejvýznamnějšími obchodními partnery zpravidla bývalé supervelmoci a ze strany EAC jejich kolonie. V kontextu EU je teritoriální struktura ovlivněna také ekonomickou a sociální vyspělostí členského státu, v kontextu EAC je struktura ovlivněna do značné míry politickou stabilitou členských států. Identifikovány byly na straně EU státy: Nizozemsko, Velká Británie, Francie, Belgie, Německo, Itálie, Španělsko, Rakousko, a v neposlední řadě Švédsko. Na straně EAC se nejvíce na AZO podílely Keňa, Tanzanie a Uganda.

V případě ČR je teritoriální struktura ovlivněna stejnými faktory jako EU. Ve sledovaném období ČR obchodovala se všemi státy EAC.

4.2 Komoditní struktura

V rámci prvotní analýzy komoditní struktury byly identifikovány komoditní agregace, které se nejvíce účastnily AZO v období od roku 2005 do roku 2015. V uvedeném období jsou nejvíce exportované agregace z EU do EAC byly: Obiloviny (KN 10), Nápoje a lihoviny (KN 22), Různé potravinářské přípravky (KN 21) a importované agregace do EU z EAC: Káva, maté, čaj koření (KN 09), Živé rostliny a květinářské výrobky (KN 06) a Ryby, korýši, měkkýši apod. (KN 03).

Dále byly identifikovány komoditní agregace AZO mezi ČR a EAC následovně: Nejvíce exportované agregace z ČR do EAC: Olejnatá semena a plody (KN 12), Živá zvířata (KN 01) a Rostlinné výtažky a šťávy (KN 13). Komoditní struktura u nejvíce importovaných agregací z EAC do ČR byla shodná jako u importovaných agregací do EU. Jedinou výjimku tvořila agregace: Tabák a tabákové výrobky (KN 24), která se v ČR zařadila mezi nejvíce importované.

Touto analýzou byly potvrzeny domněnky nabitě literární rešerší odborné literatury. V případě AZO tedy dominuje export agregací, u kterých je neefektivní produkce v místních podmínkách a u kterých je tudíž méně nákladný dovoz než-li produkce.

4.3 „Product mapping“

Následnou analýzou pomocí metody „product mapping“ byly odhaleny komoditní agregace dle mír jejich perspektivity.

4.3.1 „Product mapping,, – analýza vývoje hodnot regionů EU a EAC

Analýza komoditní struktury a specializace regionu EU ve vztahu k regionu EAC prokázala, že 16 kapitol komoditních agregací, ze 24, je za sledované období komparativně výhodných a 12 agregací je specializováno na vývoz. Analýza dále ukázala na téměř neměnnou strukturu v případě porovnání komparativní výhody agrárních komodit a specializace na vývoz či dovoz v průběhu sledovaném období.

Vzhledem k celkové struktuře agrárního obchodu metoda „product mapping“ odhalila existenci komparativní výhody u 10 komoditních agregací a tedy ve srovnání s ostatními agregacemi i dominanci vývozu nad dovozem. Struktura těchto 10 agregací, které se nachází ve skupině A, se v průběhu sledovaného období nemění. Mezi agregace vykazující nejvyšší komparativní výhodu patří: Napoje a lihoviny; Obiloviny; Různé potravinové přípravky a Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. Naopak agregace vykazující nejvyšší komparativní nevýhodu za sledované období jsou: Káva, čaj, maté a koření a Živé rostliny a květinářské výrobky. Agregace, v rámci kterých se region EU nejvíce orientuje na export do EAC jsou: Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.; Mléko, mléčné vyr., vejce a med; a Přípravky z obilí. Agregace, ve kterých je EU orientována na import jsou: Rostlinné pletací materiály; Káva, čaj, maté, koření; Ovoce, ořechy a Ryby, korýši, měkkýši apod. Ve sledovaném období se struktura těchto agregací mění jen minimálně.

Hodnoty za celé období potvrzují prvotní domněnku, tedy dominanci nekompetitivních komodit. Mezi tyto komodity se řadí převážně komodity, které

v daném regionu nelze, nebo je velmi náročné vyprodukovat, a proto je nutné je importovat. V případě regionů EU a EAC je transparentním příkladem komoditní agregace: Káva, čaj, maté, koření, která vykazuje nevyšší komparativní nevýhodu z hlediska EU. Tato kapitola nelze efektivně vyprodukovat v rámci EU a tedy jedinou možností, jak ji zajistit, je mezinárodní směna.

Při analýze vývoje konkurenceschopnosti a specializace je společným jevem rostoucí trend pro téměř všechny komodity, který poukazuje na zvyšování pestrosti struktury agrárních komodit dovozu a vývozu.

4.3.2 „Product mapping“ – analýza vývoje hodnot regionů ČR a EAC

Analýza komoditní struktury a specializace regionu ČR ve vztahu k regionu EAC se potýkala s absencí hodnot LFI indexu. Hodnoty LFI indexu absentovaly z důvodu exportu jen některých komodit v analyzovaných letech. V roce 2010 byla dostupná celková analýza pro 3 komoditní agregace, u kterých byla zaznamenána komparativní výhoda a ČR byla v jejich případě čistým exportérem. V roce 2015 byla dostupná celková analýza pro 6 agregací, z toho u 4 byla prokázána komparativní výhoda a u 2 komparativní nevýhoda. Analýza dále ukázala na téměř neměnnou strukturu v průběhu sledovaného období.

Vzhledem k celkové struktuře agrárního obchodu metoda „product mapping“ odhalila existenci komparativní výhody u 4 komoditních agregací a u 2 agregací existenci komparativní nevýhody. Struktura agregací z hlediska komparativní výhody je ve sledovaném období proměnlivá a spolu s časem se komparativní výhoda zvyšuje a objevuje se u dalších kapitol komodit. Mezi agregace vykazující nejvyšší komparativní výhodu patří: Živá zvířata, Olejnatá semena a plody; Nápoje a lihoviny a Rostlinné výtažky a šťávy. Naopak kapitoly komodit vykazující nejvyšší komparativní nevýhodu za sledované roky jsou: Různé potravinové přípravky a dále Živočišné a rostlinné tuky a oleje. Komoditní agregace, u kterých se region ČR nejvíce orientuje na export do EAC jsou Mléko, mléčné vyr., vejce a med; Mlýnské výrobky, slad, škrob apod. a Živá zvířata. V orientaci ČR na export nastaly nepatrné změny struktury, kdy se v roce 2005

do agregací s nejvyšší orientací na vývoz do EAC řadila ještě kapitola Živá zvířata. Agregace, u kterých je EU orientována na import jsou: Rostlinné pletací materiály; Ovoce, ořechy a Ryby, korýši, měkkýši apod. V průběhu sledovaného období se struktura agregací, u kterých se ČR specializuje na dovoz, změnila jen minimálně.

Analýza poukazuje na téměř neměnnou strukturu v případě specializace a komparativní výhody. Dále také lze z hodnot vyvodit rozšiřování AZO mezi regiony.

4.3.3 „Product mapping“ – diskuze výsledků

Na začátku je důležité zmínit, že výsledné hodnoty LFI indexu u většiny agregací v případě ČR absentovaly, což je vzato v potaz při srovnání regionů. V kontextu regionu EU se 10 zemědělských agregací ze 24 vyskytovalo ve skupině A, 6 ve skupině B, 6 ve skupině D a 2 ve skupině C ve všech sledovaných letech. Výsledné rozdělení komoditních agregací vypovídá, že v komoditní struktuře AZO převládají komparativně výhodné agregace nad nevýhodnými a region EU je u nadpoloviční většiny specializován na export. Ve sledovaném období se struktura agregací mění jen minimálně, ale jejich hodnoty rostou v čase.

V případě regionu ČR se hodnoty LFI indexu vyskytují v roce 2010 a 2015. V roce 2005 nelze rozdělit agregace do skupin. V roce 2010 jsou kompletní data u 3 agregací, které se řadí do skupiny A. V roce 2015 jsou kompletní data u 6 agregací, 4 z toho patří do skupiny A a 2 do skupiny B. Z dostupných dat ve sledovaných letech převládají agregace s komparativní výhodou nad těmi s komparativní nevýhodou. V roce 2005 a 2010 byl region ČR u nadpoloviční většiny agregací orientován na import a v roce 2015 byl u 12 agregací orientován na import a stejně tak u 12 agregací na export. V průběhu sledovaného období se struktura komoditních agregací mění jen minimálně, ale jejich hodnoty rostou v čase.

V případě obou regionů se struktura agregací v prováděné analýze mění jen minimálně, avšak jejich hodnoty rostou v čase. Region EU je pro nadpoloviční většinu agregací orientován na export, u ČR je to v roce 2005 a 2010 naopak. V roce 2015 byla

ČR u 12 agregací orientována na import a u 12 na export. Při srovnání dynamičnosti vývoje hodnot analýzy dominuje region EU nad ČR.

V případě regionu EU analýza naznačuje, že většina exportovaných agrárních komodit má na trhu Východoafrického společenství silnou konkurenceschopnost a kladnou obchodní bilanci v rámci zemědělského průmyslu. V případě regionu ČR exportované agrární komodity jsou taktéž konkurenceschopné, ačkoliv znatelně méně než u regionu EU. V roce 2005 a 2010 ČR zaznamenalo zápornou obchodní bilanci v rámci zemědělského průmyslu a v roce 2015 se obchodní bilance přehoupla do neutrálních hodnot.

Z hodnot analýzy plyne, že region EU (ČR) i EAC nadále otevírají své trhy bilaterálnímu obchodu a zvyšují tak liberalizaci světového obchodu a přístup zahraničním výrobcům na domácí trhy. Taktéž pokračuje snaha o rovnoměrný obchod a tím i o ochranu místních farmářů.

4.4 Specifikace faktorů ovlivňujících AZO

Na základě zpracování odborné literatury a provedených rozhovorů byly specifikovány významné faktory ovlivňující směnu mezi regiony. Mezi nejvýznamnější patří politické, ekonomické, geografické a historické a v neposlední řadě sociální. Společným působením těchto faktorů je formován charakter mezinárodního obchodu a také podmínky, dle kterých se tento obchod řídí.

4.5 Specifikace distribuce komparativních výhod na bilaterální úrovni

Na bilaterální úrovni byly vymezeny nejvýznamnější komparativní výhody, mezi které patří podnebné podmínky a výhody s tím související, dostupná pracovní síla, poloha, preferenční dohody mezi regiony EU a EAC a spotřebitelské trendy. K této specifikace byly přiblíženy úskalí, které tato bilaterální směna společně s výhodami nese. Příkladem ze strany EAC lze uvést problematika transportu, absence moderních technologií, politická nestabilita a ze strany EU, je to nedostateční orientace v zahraničních produktech.

Závěr

Na základě skutečností, uvedených v této práci a analýzy komoditní a teritoriální struktury agrárního obchodu EU (s důrazem na ČR) ve vztahu k Východoafrickému společenství, lze míru perspektivity bilaterální směny shrnout následujícím způsobem:

Při porovnání vývojových trendů v případě agrárního obchodu ČR a EU jako regionů, lze vyvodit, že obchod obou regionů směřuje stejným směrem. Export a import v průběhu času dynamicky rostou, ačkoliv růst exportu převyšuje import. Tento trend odráží míru závislosti Východoafrického společenství na obchodu právě s EU a EAC a dále orientaci zahraničního obchodu EAC na zemědělskou produkci.

Po obnově Východoafrického společenství a snahách Evropské unie zpřístupnit evropský trh s agrárními komoditami pozorujeme vyšší participaci států Východoafrického společenství na tomto trhu, kdy se neustále zvyšuje míra obchodní spolupráce a to i přes úskalí, který tento bilaterální agrární obchod skýtá. Nepřítomnost moderních technologií, neznalost konzumentů v EU, a ne-standardizaci produktů lze díky vzájemné spolupráci postupem času odbourat. Problémem ovšem zůstává nestabilní politická situace v některých východoafrických zemích a vzdálenost, po kterou musí být komodity přepravovány. Výše uvedená úskalí se odráží ve vysokých výkyvech hodnot ve vývoji obchodu mezi diskutovanými regiony.

Analýzou teritoriální struktury lze vyvodit, že na obchodu mezi zmíněnými teritorii nejvíce podílí státy, které jsou v případě obou regionů ekonomicky a sociálně nevyspělejší a v případě EAC i politicky stabilní. Teritoriální struktura je také ovlivněna vývojem vztahů, které byly navázány již za koloniální éry.

Analýzou komoditní struktury metodou „product mapping“ byla prokázána nejvyšší perspektivita pro export z EU na trh Východoafrického společenství následujících komoditních agregací: Nápoje a lihoviny; Přípravky z obilí a mlýnské výrobky, slad, škrob apod. a pro export z ČR komoditní agregace: Živá zvířata; Rostlinné výtažky a šťávy a Olejnatá semena a plody. Naopak nejvyšší míru potenciálu pro export ze zemí EAC na trh Evropské unie mají kapitoly komodit: Káva, čaj, maté, koření; Ovoce, ořechy a Ryby,

korýši, měkkýši apod., přičemž pro dovoz na český trh se prokázaly perspektivní kapitoly komodit Různé potravinové přípravky a Živočišné a rostlinné tuky a oleje. V komoditní struktuře jednotlivých států regionů samozřejmě lze zpozorovat určité rozdíly, ale základní trendy jsou na úrovni umožňující srovnání.

Komoditní a teritoriální strukturu směny mezi výše uvedenými regiony ovlivňuje nejen distribuce komparativních výhod, ale mnoho dalších faktorů ekonomického, politického, sociálního, geografického a kulturního původu. Mezi nejvýznamnější faktory patří: podnebné podmínky a dostupnost moderních technologií a politická stabilita, které determinují potenciál produktivity. Vzhledem k podnebním podmínkám EU a spotřebitelskému trhu lze usuzovat, že bude i nadále potřebný import komodit, které není možné efektivně v tomto teritoriu vyprodukovat. Pokud přihlídneme k růstu obyvatelstva EU (ač způsobeného přirozeným nárůstem nebo migrací) a taktéž ke zvyšování životní úrovně, lze usuzovat, že množství importovaných komodit bude i nadále růst.

5 Seznam použitých zdrojů

Businessinfo. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky 2009* [online]. 2011 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/files/zahranicni-obchod/ZRS-CR-2009_101230.pdf

CONILH BEYSSAC, B., KAMOGA, E., LUSEESA, D., *Oil seeds in Uganda: Combining business - led development and multi - stakeholder dynamics in boosting a diverse national sub - sector. In: Seas of Change* [online]. 2012, [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.snv.org/public/cms/sites/default/files/explore/download/1._soc_uganda_oilseed.pdf

DUNCAN, O. *Effects of East African Community Regional Trade Agreement on Member's Agricultural Exports* [online]. 2014, [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://ir-library.ku.ac.ke/bitstream/handle/123456789/13414/Effects%20of%20East%20African%20Community%20Regional%20Trade.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

European Commission. *East African Community (EAC)* [online]. 2017, [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/eac/>.

East African Development Bank. *47 Years of Financing Integration and Sustainable Development* [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: <http://eadb.org/about-us/>.

Economic Partnership Agreement between the EU and the Eastern African Community (EAC) [online]. European Commission, 2015, [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/january/tradoc_142194.pdf

Farm structure statistics. European Commission. *Eurostat Statistics Explained* [online]. 2017, [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Farm_structure_statistics. ISSN 2443-8219.

Food and agriculture organization of the United Nations. *FAO Statistical Pocketbook 2015: World food and agriculture* [online]. 2015, [cit. 2017-03-07]. ISBN 978-92-5-108802-9. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-i4691e.pdf>

History of the EAC. *East African Community* [online]. East African Community, 2017 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.eac.int/about/EAC-history>

LEBEDA, P., LUKÁŠ, I., 2009. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis. ISBN 978-80-254-6787-9 (brož.)

MPO. *Preferenční obchodní vztahy EU s třetími zeměmi*. [online]. [cit. 2017-03-07] Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/dohody-o-volnem-obchodu/preferencni-obchodni-vztahy-eu-s-tretimizememi--92562/>.

Mukwano [online]. Mukwano Group, 2017 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.mukwano.com/>.

MUSISI KABUYE, F. Agricultural Development in East Africa. In: *Conference on Sustainable Agricultural Development: East African Farmers at Centre Stage: Towards an Integrated Approach to Sustainable Agricultural Development – Potentials, Challenges and Interdependencies* [online]. 2008, [cit. 2017-03-07].

ROZMAHELOVÁ, I. *Obiloviny jako nosný program zemědělského podniku*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně, Agronomická Fakulta. Vedoucí práce Prof. Ing. Věra Bečvářová, CSc.

SMUTKA, L. *Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR v evropském a světovém kontextu*. Praha: Powerprint, 2011. ISBN 978-80-87415-22-1.

Statistics. EUROPEAN COMMISSION. *Trade: Market Access Database* [online]. 2017 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm

SVATOŠ, M. *Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata)*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2000. ISBN 80-213-0583-5.

The World Factbook [online]. 2017 [cit. 2017-03-07]. Central Intelligence Agency (US), Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

TICHÁ, L. *Vnější obchodní vztahy ČR* 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7394-015-7.

TOŤIČKA, T. *Příliš vzdálené cíle: rozvojové cíle tisíciletí: manuál globálního rozvojového vzdělávání* Praha: Educon, 2008. ISBN 978-80-254-3279-2 (brož.)

Trade: Market Access Database. *Trade flows in goods between EU and non-EU countries* [online]. 2015 [cit. 2017-03-07]. European Commission, Dostupné z: http://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm.

Uganda Coffee Development Authority [online] 2017 [cit. 2017-03-14]. Uganda Coffee Development Authority, Dostupné z: <http://ugandacoffee.go.ug/>.

United Nations Economic Commission for Africa.. *EAC – East African Community* [online]. 2016, [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.uneca.org/oria/pages/eac-%E2%80%93-east-african-community>.

Ústní sdělení (Czech – East African Chamber of commerce, Praha, 2017-01-17)

Ústní sdělení (LEEDS, A. Kampala, Uganda, Kaps Impex. 2017-01-08)

Ústní sdělení (LUYIMBAZI, T. Nairobi, Keňa. 2017-01-04)

VOLOŠIN, J. a A. M TAYLOR. *Analýza agrárního zahraničního obchodu ČR se státy CEFTA v letech 1997 až 2003 a jeho predikce po rozšíření EU*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2004. ISBN 80-866-7119-4.

WIDAA, E., D., *Economic Trade between Africa and the European Union (With Special Reference to Sudan)* [online]. 2007 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: file:///C:/Users/Kristyna.Jiraskova/Downloads/Widaa_13_03endfassung.pdf

WTO.ORG, 2017. *World Trade Organization* [online] [vid. 2017-11-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm

6 Přílohy

Příloha 1: Kompletní zpracování LFI v kontextu regionů EU a EAC

Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
01	0,18	0,20	0,20	0,24	0,25	0,45	0,38	0,47	0,67	0,58	0,60
02	0,04	0,02	0,02	0,04	0,04	0,03	0,10	0,12	0,14	0,17	0,42
03	-1,66	-1,63	-1,48	1,19	-0,87	-1,09	-1,05	-0,54	-0,82	-0,05	-0,74
04	0,60	0,85	0,67	0,63	0,73	0,81	1,17	1,24	1,42	1,29	1,30
05	0,01	0,00	0,02	0,00	0,02	0,01	0,02	0,04	0,04	0,06	0,05
06	-1,91	-2,18	-2,42	-2,86	-3,01	-2,98	-3,30	-3,34	-3,44	-3,70	-3,92
07	-1,05	-1,42	-1,42	-1,55	-1,30	-1,27	-1,31	-1,17	-1,19	-1,22	-1,23
08	-0,15	-0,23	-0,21	-0,24	-0,26	-0,23	-0,24	-0,22	-0,20	-0,38	-0,54
09	-3,58	-3,55	-3,99	-4,34	-4,93	-4,95	-6,07	-5,50	-4,99	-4,68	-6,00
10	0,21	6,18	0,01	1,42	6,03	4,37	1,40	0,01	4,44	12,91	20,68
11	1,56	1,72	2,69	4,47	3,64	2,62	3,28	3,34	2,76	2,58	2,34
12	0,70	0,59	0,90	1,04	1,23	1,18	0,76	0,71	0,80	0,77	1,23
13	0,12	0,14	0,09	0,56	0,30	0,30	0,16	0,35	0,39	0,31	0,36
14	0,00	0,00	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00
15	0,31	0,22	0,18	0,16	0,23	0,27	0,29	0,42	0,42	0,49	0,45
16	-0,24	-0,06	-0,23	-0,18	0,05	-0,05	-0,09	-0,08	0,06	-0,09	-0,03
17	0,51	0,81	0,22	0,05	0,17	0,44	0,30	0,57	0,10	0,20	0,50
18	0,07	0,10	-0,04	0,11	0,03	0,08	0,21	0,42	0,47	0,31	0,10
19	0,92	1,17	1,13	1,73	2,15	2,15	5,18	4,18	4,57	4,51	5,88
20	0,01	0,16	-0,10	-0,04	0,28	0,47	0,60	0,91	0,58	0,88	1,25
21	1,74	2,71	2,51	1,93	1,64	2,42	4,30	4,36	4,78	5,30	6,39
22	1,73	2,29	2,59	2,74	2,54	3,33	4,20	5,02	6,35	6,43	7,28
23	0,22	0,21	0,31	0,34	0,29	0,39	0,40	0,47	0,56	0,61	1,02
24	-0,35	-0,30	-0,58	-0,26	-0,77	-0,23	-0,27	-1,14	-1,21	-1,64	-2,11

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 2: Kompletní zpracování dat – import do EU z EAC [mil. EUR]

Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
01 Živá zvířata	0,9	0,4	0,5	0,8	0,9	0,7	0,6	0,7	1,1	1	1
02 Maso a droby	0,3	0	0	0	0,1	0	0	0	0	0	0
03 Ryby, koryšci, měkkýši apod.	272,7	272,9	252,7	218	182,5	195,8	172,9	165,5	140,1	149,6	160,9
04 Mléko, mléčné výr., vejce a med	0,4	0,5	0,1	0,4	0,9	0,3	0,6	0,2	0,2	0	0,1
05 Ostatní živočišné produkty	0,7	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1
06 Živé rostliny a květinářské výrobky	344,3	391,8	411,9	466	444,3	431,1	470,7	474,2	476,3	505,3	525,6
07 Zelenina, poživ. Rostliny, kořeny, hlízy	167,7	188,8	197,9	198,6	167,4	177	178,3	183,4	167,9	179,9	201,8
08 Ovoce, ořechy	22,9	29,9	30,8	34,8	36,8	35,7	40,7	44,6	39,7	55,9	77,4
09 Káva, čaj, maté, koření	431,7	424	474,7	515,5	586,8	590,8	723	664,5	601,5	560,4	716,2
10 Obiloviny	0,1	0	0	0,1	0	0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
11 Mlýnské výrobky, sladk. škrob apod.	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,5	0,3
12 Olejnatá semena a plody	13	14,3	16,3	25,6	28,6	35,7	35,3	37,2	37,1	31,8	30,1
13 Rostlinné výtažky a šťávy	3,4	3,7	2,2	2,3	2,9	1,8	3,5	4	2,1	3	5,3
14 Rostlinné pletací materiály	0,4	0,4	1,1	1,4	0,1	0,1	0,3	0	0	0	0,8
15 Živočišné a rostlinné tuky a oleje	0,8	1,3	2	2,8	1,5	1,8	3,6	2	1,8	3,6	5,4
16 Přípravky z masa, ryb, koryšci apod.	32,8	28	35,6	29,7	11,4	15,5	22,5	26,4	12,9	23,9	18,5
17 Cukr a cukroviny	25,1	17	22,4	14,1	5,6	1,4	17,5	0,7	14,6	0	0
18 Kakao a kakaové přípravky	11,7	19,7	23,1	21,4	32,2	49,3	57,9	33	32,7	42	53,7
19 Přípravky z obilí	0,5	0,1	0,1	0,4	0,4	0,3	0,7	0,9	0,1	0,1	0,3
20 Přípravky ze zeleniny a ovoce	78,5	75,8	79,2	102	74,9	80	100,7	70,1	88,5	84,5	96,4
21 Různé potravinové přípravky	2,6	4,3	6,1	4,4	4,8	5,6	2,6	3,7	2,7	2,1	3,1
22 Nápoje a lhoviny	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,1	0,1	0,4	0,7	0,7
23 Zbýtky a odpady v potrav. průmyslu	0,1	0	0,2	0,1	0	0	0,1	0	0	0	0,1
24 Tabák a tabákové výrobky	65,5	67,7	92,6	66,2	100,2	122,7	147,5	168,4	161,7	214,2	254,9

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování

Příloha 3: Kompletní zpracování dat – export z EU do EAC [mil. EUR]

Komoditní agregace	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
01 Živá zvířata	1,6	1,7	1,7	2,1	2,2	3,8	3,2	4,1	5,8	5	5,2
02 Maso a droby	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,8	1	1,2	1,4	3,5
03 Ryby, koryšci, měkkýši apod.	5,6	5,8	5,6	25,8	5,8	4,9	3,5	7,3	3,1	10,3	5,3
04 Mléko, mléčné vyr., vejce a med	5,1	7,3	5,7	5,4	6,3	6,9	9,9	10,5	12,1	10,9	11
05 Ostatní živočišné produkty	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,4	0,3	0,6	0,5
06 Živé rostliny a květinářské výrobky	8,6	9,7	9,1	9,2	6,4	5,7	5,8	5,8	5,1	4,9	4,5
07 Zelenina, poživ. rostliny, kořeny, hlízy	3,2	1,6	2,2	1,1	1	1,9	1,7	3,3	2	2,6	4
08 Ovoce, ořechy	0,4	0,2	0,4	0,5	0,4	0,6	0,9	1,3	1,2	0,8	1
09 Káva, čaj, maté, koření	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	1,1	0,9	0,6	0,6
10 Obiloviny	1,8	52,4	0,1	12,1	51,2	37,1	11,9	0,1	37,7	109,5	175,4
11 Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	13,2	14,6	22,8	37,9	30,9	22,3	27,9	28,3	23,4	21,9	19,8
12 Olejnatá semena a plody	6,9	6	8,8	10,7	12,5	12,6	9	8,7	9,4	8,8	12,6
13 Rostlinné výtažky a šťávy	1,3	1,5	0,9	4,9	2,8	2,7	1,6	3,3	3,4	2,9	3,5
14 Rostlinné pletací materiály	0	0	0	0	0	0	0	0,1	0	0	0
15 Živočišné a rostlinné tuky a oleje	2,7	2	1,7	1,5	2	2,4	2,7	3,7	3,7	4,4	4,2
16 Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	0,3	1,5	0,6	0,6	1,2	0,7	0,9	1,2	1,4	0,9	1,1
17 Cukr a cukroviny	6,1	8,1	3,4	1,4	1,8	3,9	3,8	4,8	1,9	1,7	4,3
18 Kakao a kakaové přípravky	1,4	2,3	1,3	2,5	2,6	4,2	6	6	6,3	5,7	4,7
19 Přípravky z obilí	7,9	10	9,6	14,7	18,3	18,3	43,9	35,5	38,8	38,3	49,9
20 Přípravky ze zeleniny a ovoce	5,8	6,8	4,8	7	7,8	9,8	12,3	12,7	11,3	13,5	17,6
21 Různé potravinové přípravky	14,9	23,3	21,7	16,7	14,3	21	36,7	37,2	40,7	45,1	54,4
22 Nápoje a lhoviny	14,7	19,4	22	23,3	21,5	28,3	35,6	42,6	53,9	54,6	61,8
23 Zbytky a odpady v potrav. průmyslu	1,9	1,8	2,6	2,9	2,4	3,3	3,4	4	4,7	5,2	8,6
24 Tabák a tabákové výrobky	1,8	2,3	1,7	2,6	0,7	6,9	8,3	2,4	1,4	1,5	0,4

Zdroj: (Eurostat database, 2018), vlastní zpracování